

CIVILNA ZAŠTITA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Kralj, Ana

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:965806>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-11**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU

Odjel sigurnosti i zaštite

Specijalistički studij sigurnosti i zaštite

Ana Kralj

**CIVILNA ZAŠTITA U REPUBLICI
HRVATSKOJ**

Završni rad

Karlovac, 2023.

KARLOVAC UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Safety and protection Department

Professional undergraduate study of Safety and Protection

Ana Kralj

**CIVIL PROTECTION IN THE REPUBLIC
OF CROATIA**

Final paper

Karlovac, 2023.

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU

Odjel sigurnosti i zaštite

Specijalistički studij sigurnosti i zaštite

Ana Kralj

**CIVILNA ZAŠTITA U REPUBLICI
HRVATSKOJ**

Završni rad

Mentor:

mag. oec. Zoran Vučinić

Karlovac, 2023.

I Z J A V A

Izjavljujem da sam završni rad pod naslovom "Civilna zaštita u Republici Hrvatskoj " izradila samostalno pod nadzorom i uz stručnu pomoć mentora profesora mag. oec. Zorana Vučinića.

Ana Kralj

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Klasa:
602-07/___-01/___

Ur.broj:
2133-61-04-___-01

Datum:

ZADATAK ZAVRŠNOG / DIPLOMSKOG RADA

Ime i prezime	Ana Kralj		
OIB / JMBG	63505212115	1103996325102	
Adresa	Leskovec Toplički 3B, 42223 Varaždinske Toplice		
Tel. / Mob./e-mail	----	0955494972	anathavenet@gmail.com
Matični broj studenta	0415614026		
JMBAG	0248047695		
Studij (staviti znak X ispred odgovarajućeg studija)	prijediplomski	☒	stručni diplomski
Naziv studija	Sigurnost i zaštita, zaštita na radu		
Godina upisa	2020.		
Datum podnošenja molbe	18.7.2023.		
Vlastoručni potpis studenta/studentice			

Naslov teme na hrvatskom: CIVILNA ZAŠTITA U REPUBLICI HRVATSKOJ	
Naslov teme na engleskom: CIVIL PROTECTION IN THE REPUBLIC OF CROATIA	
Opis zadatka: U ovom radu prvo je objašnjen pojam civilne zaštite, a zatim je opisana povijest civilne zaštite u RH. Isto tako objašnjene su institucionalne nadležnosti, kao i specijalizirane organizacije, ustanove i tvrtke. Spomenuto je sudjelovanje građana, operativne snage zaštite i spašavanja te važnost operativnog zapovijedanja i koordinacije u zaštiti i spašavanju.	
Mentor: mag. oec. Zoran Vučinić	Predsjednik Ispitnog povjerenstva: dr. sc. Damir Kralj

Sažetak

Civilna zaštita u Republici Hrvatskoj predstavlja organizirani sustav i aktivnosti koje se provode radi zaštite građana, imovine, okoliša i stabilnosti društva u slučajevima prirodnih katastrofa, tehnoloških nesreća, izvanrednih događaja ili drugih kriznih situacija.

Civilna zaštita u Republici Hrvatskoj se temelji na Zakonu o sustavu civilne zaštite koji propisuje organizaciju, nadležnosti i postupke u slučaju izvanrednih situacija.

Nacionalni stožer civilne zaštite je središnje tijelo za koordinaciju i vođenje aktivnosti civilne zaštite na nacionalnoj razini. Odgovoran je za upravljanje kriznim situacijama i koordinaciju svih relevantnih subjekata.

Na županijskoj i lokalnoj razini postoje stožeri civilne zaštite koji provode mjere zaštite, pripremu, reagiranje i obnovu u kriznim situacijama na svojem području.

Civilna zaštita u Republici Hrvatskoj se bavi planiranjem i pripremom za izvanredne situacije. To uključuje izradu planova zaštite i intervencija, vježbe, obuku i osposobljavanje relevantnih dionika te razvoj sustava upozoravanja i obavještanja.

U slučaju izvanrednih situacija, civilna zaštita koordinira i provodi intervencijske aktivnosti, uključujući spašavanje ljudi, evakuaciju, pružanje hitne medicinske pomoći, gašenje požara, sanaciju posljedica i druge hitne operacije.

Civilna zaštita ima važnu ulogu u informiranju javnosti o sigurnosnim prijetnjama, mjerama zaštite, uputama i postupcima u slučaju izvanrednih situacija. To se provodi putem medija, internetskih stranica, mobilnih aplikacija i drugih kanala komunikacije.

Republika Hrvatska surađuje s međunarodnim organizacijama, susjednim državama i partnerima kako bi unaprijedila sposobnosti civilne zaštite, razmijenila iskustva i podržala međusobnu pomoć u kriznim situacijama.

Civilna zaštita u Republici Hrvatskoj ima za cilj zaštititi živote, imovinu i okoliš te osigurati sigurnost i stabilnost društva u izvanrednim situacijama.

Ključne riječi: civilna zaštita, Republika Hrvatska, sigurnost, pripravnost, planiranje, koordinacija, prevencija, obuka, suradnja, planiranje, krize, intervencija

Summary

Civil Protection in the Republic of Croatia represents an organized system and activities carried out to protect citizens, property, the environment, and societal stability in cases of natural disasters, technological accidents, emergencies, or other crisis situations.

Civil Protection in Croatia is based on the Law on the Civil Protection System, which regulates the organization, competencies, and procedures in case of emergencies.

The National Civil Protection Headquarters is the central body for coordinating and leading civil protection activities at the national level. It is responsible for crisis management and coordination of all relevant stakeholders.

At the county and local levels, there are civil protection headquarters that implement protective measures, preparedness, response, and recovery in crisis situations in their respective areas.

Civil Protection in Croatia is engaged in planning and preparedness for emergencies. This includes developing protection and intervention plans, conducting exercises, training and equipping relevant stakeholders, and developing warning and communication systems.

In case of emergencies, civil protection coordinates and carries out intervention activities, including rescuing people, evacuation, providing emergency medical assistance, firefighting, recovery efforts, and other emergency operations.

Civil Protection plays a crucial role in informing the public about security threats, protective measures, instructions, and procedures in case of emergencies. This is done through media, websites, mobile applications, and other communication channels.

Croatia collaborates with international organizations, neighboring countries, and partners to enhance civil protection capabilities, exchange experiences, and provide mutual assistance in crisis situations.

Civil Protection in Croatia aims to protect lives, property, and the environment, and ensure safety and societal stability in extraordinary situations.

Keywords: civil protection, Republic of Croatia, security, preparedness, planning, coordination, prevention, training, cooperation, crisis, intervention

SADRŽAJ

Sadržaj

SAŽETAK	I
SUMMARY	II
SADRŽAJ	III
1. UVOD.....	1
2. CIVILNA ZAŠTITA	3
3. POVIJEST CIVILNE ZAŠTITE U HRVATSKOJ	4
3.1. Civilna zaštita u Hrvatskoj do 1945. godine	4
3.2. Civilna zaštita u Hrvatskoj 1946. - 1990. godine	7
3.3. Civilna zaštita u Hrvatskoj 1990. - 1994. godine	13
3.4. Civilna zaštita u Hrvatskoj 1994. - 2005. godine	15
3.5. Civilna zaštita u Hrvatskoj od 2005. godine	19
3.5.1. Ustroj i zadaće službi državne Uprave za zaštitu i spašavanje.....	21
3.5.2. Nacionalna strategija za zaštitu i spašavanje.....	22
3.5.3. Zakon o zaštiti i spašavanju.....	23
4. INSTITUCIONALNE NADLEŽNOSTI	27
4.1. Sabor Republike Hrvatske	27
4.2. Vlada.....	27
4.3. Resorna ministarstva, institucije i ustanove	28
4.4. Županija	28
4.5. Obveze lokalne uprave i samouprave	29
5. SPECIJALIZIRANE ORGANIZACIJE, USTANOVE I TVRTKE	31
6. SUDJELOVANJE GRAĐANA.....	32
6.1. Državni informacijski i komunikacijski sustav zaštite i spašavanja	35
6.2. Sektor za civilnu zaštitu	35
6.2.1. Služba za preventivu, planiranje i analitiku.....	35
6.2.2. Služba za operativu, opremanje i razvoj.....	36
6.2.3. Odjel za operativne poslove.....	36
6.2.4. Odjel za opremanje i razvoj.....	37
6.3. Sektor za vatrogastvo.....	37
6.4. Učilište vatrogastva, zaštite i spašavanja	38

6.5. Sektor općih poslova	38
7. OPERATIVNE SNAGE ZAŠTITE I SPAŠAVANJA.....	39
8. ZAPOVIJEDANJE I KOORDINIRANJE U ZAŠTITI I SPAŠAVANJU	40
9. ZAKLJUČAK.....	41
10. LITERATURA	42
11. POPIS SLIKA I TABLICA	43
12. KRATICE	44

1. UVOD

Živi svijet je od svog postanka izložen različitim vrstama i oblicima ugrožavanja u svojoj borbi za preživljavanje. Jedino čovjek, kao misaono biće, svjestan je opasnosti i snosi punu odgovornost za ugrožavanje svih ostalih biljnih i životinjskih vrsta, kao i za osiguranje uvjeta za život i rad. Pojam "civilna zaštita" (civil protection) počeo se koristiti u nacionalnoj i međunarodnoj komunikaciji početkom tridesetih godina 20. stoljeća, ali je prošlo još mnogo vremena prije nego što je službeno prihvaćen u terminologiji. Razvoj civilne zaštite u Republici Hrvatskoj pratio je europske tokove razvoja humanitarne djelatnosti i zaštite i spašavanja stanovništva i materijalnih dobara. Civilna zaštita u Republici Hrvatskoj predstavlja organizirani sustav i aktivnosti koje se provode radi zaštite građana, imovine, okoliša i stabilnosti društva u slučajevima prirodnih katastrofa, tehnoloških nesreća, izvanrednih događaja ili drugih kriznih situacija.

U ovom radu će se najprije općenito pisati o pojmu civilne zaštite, a zatim će se opisati povijest civilne zaštite u Republici Hrvatskoj koja je podijeljena na nekoliko razdoblja. U razdoblju do 1945. godine civilna zaštita u današnjem smislu nije postojala u Republici Hrvatskoj zbog povijesnih i političkih okolnosti. Međutim, tijekom različitih prirodnih katastrofa i ratnih sukoba, pojedinci i lokalne zajednice preuzimali su određene oblike zaštite i pomoći. U razdoblju od 1946. do 1990. godine, nakon Drugog svjetskog rata, sustav civilne zaštite postao je službeno organiziran u Republici Hrvatskoj. Tijekom razdoblja socijalističke Jugoslavije, civilna zaštita bila je dio šireg sustava socijalne sigurnosti i bila je usmjerena na zaštitu stanovništva od prirodnih katastrofa, industrijskih nesreća i ratnih opasnosti. Tijekom razdoblja od 1990. do 1994. godine, uslijed političkih promjena i raspada Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, Republici Hrvatskoj su postavljeni izazovi vezani uz ratne sukobe i izvanredne situacije. Civilna zaštita imala je važnu ulogu u zaštiti građana, organizaciji evakuacija, pružanju humanitarne pomoći i obnovi oštećenih područja. U razdoblju od 1994. godine do 2005. godine civilna zaštita u Republici Hrvatskoj prošla je daljnji razvoj i uspostavljanje struktura i mehanizama zaštite. Uvedeni su sustavi upozoravanja, osposobljavanje i obuka stručnjaka, te razvijene smjernice i planovi djelovanja u različitim kriznim situacijama. U razdoblju od 2005. godine na dalje, nakon pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji, civilna zaštita usklađena je s europskim standardima i smjernicama. Uvedeni su novi propisi, jačana je suradnja s međunarodnim organizacijama i partnerima, te su se provodile vježbe i simulacije kako bi se poboljšala pripravnost i odgovor

na krizne situacije. Navedena razdoblja predstavljaju ključne etape u razvoju civilne zaštite u Republici Hrvatskoj od početaka organiziranja do suvremenog sustava zaštite koji je usklađen s europskim standardima i zahtjevima.

Nakon povijesti civilne zaštite, bit će objašnjene institucionalne nadležnosti civilne zaštite u Republici Hrvatskoj, kao i specijalizirane organizacije, ustanove i tvrtke koje sudjeluju u tom području. U Republici Hrvatskoj nadležnost za civilnu zaštitu regulirana je zakonodavstvom i organizacijskim strukturama. Državna razina ima Nacionalni stožer civilne zaštite koji je odgovoran za koordinaciju i vođenje aktivnosti civilne zaštite na nacionalnoj razini. Na regionalnoj razini djeluju županijski i gradski stožeri civilne zaštite, dok se na lokalnoj razini provode mjere civilne zaštite putem općinskih i gradskih stožera civilne zaštite. U sklopu sustava civilne zaštite postoje specijalizirane organizacije, ustanove i tvrtke koje pružaju stručnu podršku i provode operativne aktivnosti. To uključuje vatrogasne postrojbe, Hitnu medicinsku pomoć, Gorsku službu spašavanja, Hrvatsku gorsku službu spašavanja, Hrvatsku vatrogasnu zajednicu, Hrvatski Crveni križ, Hrvatsku vojsku i druge relevantne subjekte.

Također, spomenut će se sudjelovanje građana, operativne snage zaštite i spašavanja te važnost operativnog zapovijedanja i koordinacije u zaštiti i spašavanju. Građani imaju važnu ulogu u civilnoj zaštiti. Potiče se njihova svijest o sigurnosti, educira ih se o postupcima zaštite i spašavanja te potiče na sudjelovanje u vježbama i aktivnostima civilne zaštite. Građani su ključni čimbenik u brzom i učinkovitoj reakciji tijekom izvanrednih situacija. Operativno zapovijedanje i koordinacija, kao i sudjelovanje građana i specijaliziranih organizacija, ključni su čimbenici u učinkovitom odgovoru na izvanredne situacije i zaštiti građana, imovine i okoliša. Sustav civilne zaštite u Republici Hrvatskoj usmjeren je na zajedničko djelovanje i suradnju svih relevantnih sudionika radi osiguranja sigurnosti i stabilnosti u kriznim situacijama.

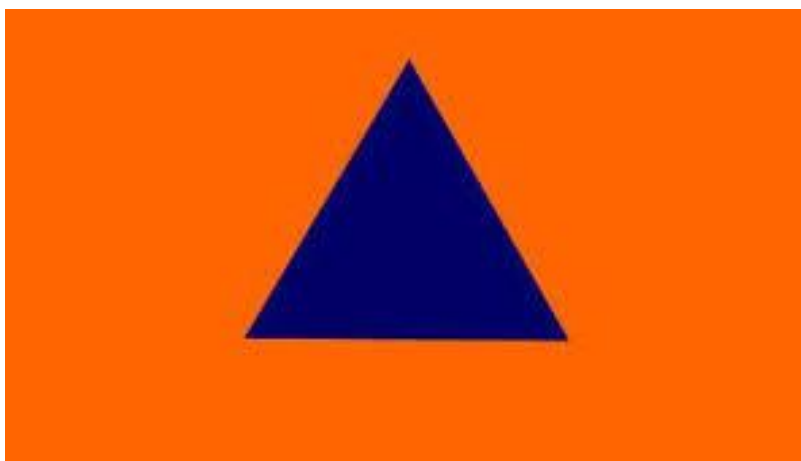
2. CIVILNA ZAŠTITA

Civilna zaštita je sustav koji organizira sudionike, operativne snage i građane kako bi zaštitili i spasili ljude, životinje, materijalna i kulturna dobra kao i okoliš tijekom velikih nesreća i katastrofa te pružili pomoć u slučaju terorizma i ratnih razaranja. [1]

Ovaj sustav je od iznimnog javnog interesa za svaku državu i njenu sigurnost. Uključuje različite preventivne, planske, organizacijske, operativne, nadzorne i financijske mjere i aktivnosti. Svrha je regulirati prava i obveze svih sudionika, organizirati strukturu i djelovanje svih dijelova sustava civilne zaštite te povezati institucionalne i funkcionalne resurse kako bi se smanjio rizik od katastrofa te zaštitili i spasili građani, materijalna i kulturna dobra i okoliš na teritoriju Republike Hrvatske od posljedica prirodnih, tehničko-tehnoloških nesreća i katastrofa, te otklonile posljedice terorizma i ratnih razaranja.

Pojam civilne zaštite (civil protection) počeo je postajati uobičajen u nacionalnoj i međunarodnoj komunikaciji tijekom 30-ih godina 20. stoljeća, no bilo je potrebno još neko vrijeme da bude službeno prihvaćen u terminologiji.

Civilna zaštita ima prepoznatljivu oznaku koja je definirana Protokolom I. To je narančasta zastava s plavim istostraničnim trokutom usmjerenim prema gore, koji se koristi kao međunarodni znak civilne zaštite. (Slika 1)

Slika 1: Međunarodni znak civilne zaštite [2]

3. POVIJEST CIVILNE ZAŠTITE U HRVATSKOJ

3.1. Civilna zaštita u Hrvatskoj do 1945. godine

Povijest civilne zaštite u Republici Hrvatskoj započela je kasnih dvadesetih god. 20. st., nakon potresa koji je pogodio Zagreb 1884. g. U Hrvatskoj razvoj civilne zaštite pratio je europske trendove u području humanitarne djelatnosti i zaštite, spašavanja ljudi i imovine. Prve lokalne humanitarne organizacije Crvenog križa osnovane su u Zagrebu i Zadru, petnaest godina nakon prve konferencije Crvenog križa u Ženevi 1863. g. Od 1882. g. djeluje "Društvo Crvenog križa" u zemljama svete krune Ugarske, kraljevine Hrvatske i Slavonije, s 14 podružnica, a istovremeno su se osnivala društva Crvenog križa i u Dalmaciji i Istri.

Nakon Prvog svjetskog rata osnovano je Hrvatsko društvo Crvenog križa koje je promoviralo ideje i aktivnosti samopomoći, samozaštite, prve pomoći i spašavanja ljudi, posebno u ratnim uvjetima. Međutim, nove organizacije su preuzele te funkcije fokusirajući se na zaštitu i spašavanje ljudi i imovine kako u ratnim tako i u mirnodopskim uvjetima. Hrvatska civilna zaštita ima korijene u takvim organizacijama (poput protuavionske zaštite) iz Prvog svjetskog rata.

Kada je Hrvatska postala dio Jugoslavije 1918. godine, razvoj civilne zaštite bio je podređen obrambenoj politici nove države i njezinim zakonskim propisima. U Kraljevini Jugoslaviji, zaštiti stanovništva pridavana je manja pažnja i važnost nego u drugim europskim zemljama tog vremena. Organiziranje zaštite i spašavanja stanovništva i imovine bilo je bliže definirano Općom uputom za rad u cilju obrane zemlje od napada iz zraka, koju je izdao Ministarstvo vojske i mornarice. U uputi su bila utvrđena prava, obveze i nadležnosti tijela odgovornih za aktivnu i pasivnu obranu od napada iz zraka. U kontekstu civilne zaštite uputama su bile utvrđene odgovornosti u vođenju i organiziranju pasivne obrane. Na području Banovine najodgovornija osoba za pasivnu obranu bila je Ban, koji je mogao osnovati banovski odbor kao savjetodavno tijelo. Slično pravilo primjenjivalo se i na lokalnoj razini, gdje je u mjestima s vojnim postrojbama zapovjednik te postrojbe ili vojne ustanove bio odgovoran za pasivnu obranu, dok su u ostalim mjestima nadležnost imale lokalne upravne vlasti.

Posebna važnost za razvoj civilne zaštite u Hrvatskoj ima događanja u Gradu Zagrebu, posebno tijekom tridesetih godina 20. stoljeća. Zagreb je bio među prvima u Europi u shvaćanju potrebe i važnosti priprema civilnih struktura za zaštitu grada od zračnih napada. Gradsko poglavarstvo, slijedeći primjer drugih razvijenih gradova u Europi, pristupilo je pripremi stanovništva i organizaciji grada za zaštitu i spašavanje u slučaju zračnih napada. Početkom 1933. godine, u skladu s Općim uputama za obranu od zračnih napada, osnovani su mjesni odbori za civilnu zaštitu u Zagrebu. Gradsko poglavarstvo osnovalo je Mjesni odbor za obranu grada Zagreba od zračnih napada kao savjetodavno tijelo za područje civilne zaštite. Prve javne vježbe civilne zaštite održane su u Zagrebu 1935. godine, uz financijsku potporu gradske općine. Također su održani informativno-promidžbeni tečajevi o potrebi i načinu provedbe zaštite za medicinsko osoblje, veterinarske stručnjake, kemičare, farmaceute i druge stručnjake. Iste godine, u Zagrebu je organizirana izložba o civilnoj zaštiti i obrani od zračnih napada, koja je bila prva takva izložba u Hrvatskoj i Jugoslaviji.

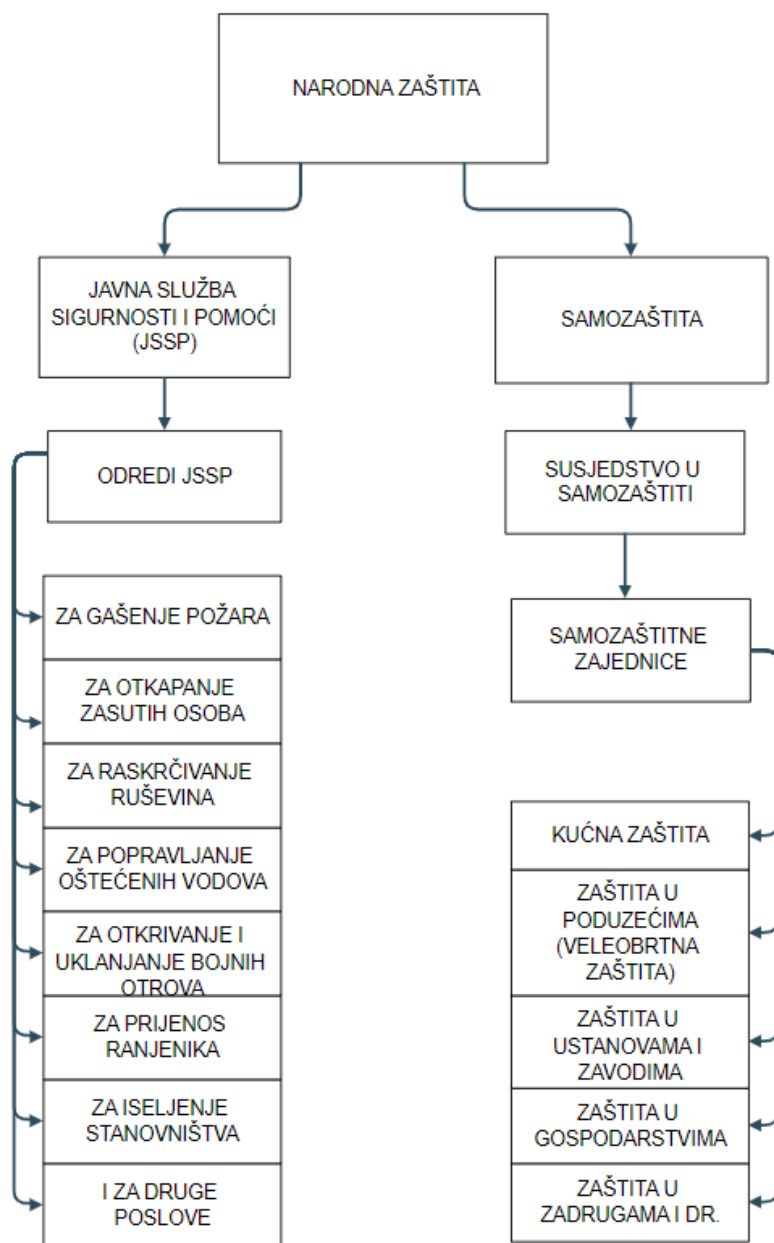
Može se reći da je 1935. godina označila početak razvoja civilne zaštite u Hrvatskoj, a već iduće godine Grad Zagreb je bio među prvima u Europi i jedini u tadašnjoj Jugoslaviji koji je započeo izgradnju "Škole za civilnu zaštitu". Škola je dovršena i svečano otvorena 27. veljače 1938. godine. Zadaća škole je bila sljedeća:

- promidžba i poduka građanstva u samozaštiti
- organiziranje tečajeva za stručnjake u raznim područjima djelatnosti
- izobrazba nastavnog osoblja i instruktora za cijelu Savsku Banovinu
- tečajevi za članove odreda javne službe grada Zagreba
- tečajevi za kućnu zaštitu. [2]

Nakon 1945. godine, Škola civilne zaštite u Zagrebu je ukinuta, a objekti su nacionalizirani. Istovremeno je ukinut i cjelokupni sustav civilne zaštite koji je postojao u dijelu države pod vlašću Nezavisne Države Hrvatske (NDH) i koji se nazivao "narodna zaštita".

U razdoblju od 1933. do 1941. godine, civilna zaštita u Zagrebu se razvijala i organizirala s ciljem zaštite i spašavanja stanovništva i materijalnih dobara od ratnih razaranja, ali i za suočavanje s drugim mirnodopskim nesrećama poput prirodnih katastrofa, industrijskih nezgoda i prometnih nesreća.

Nakon uspostave NDH 1941. godine, vlasti su preimenovali civilnu zaštitu i Školu civilne zaštite u "Narodnu zaštitu" i "Školu Narodne zaštite" putem Zakonske odredbe o osnivanju Narodne zaštite NDH. Ove institucije su bile uključene u sustav Ministarstva hrvatskog domobranstva. Organizacija Narodne zaštite bila je propisana Provedbenom naredbom o općem uređenju Narodne zaštite ministra hrvatskog domobranstva (Shema 1). [3]

Shema 1. Sastavnice sustava narodne (civilne) zaštite NDH prema Zakonskoj odredbi iz 1941. godine o osnivanju narodne zaštite [3]

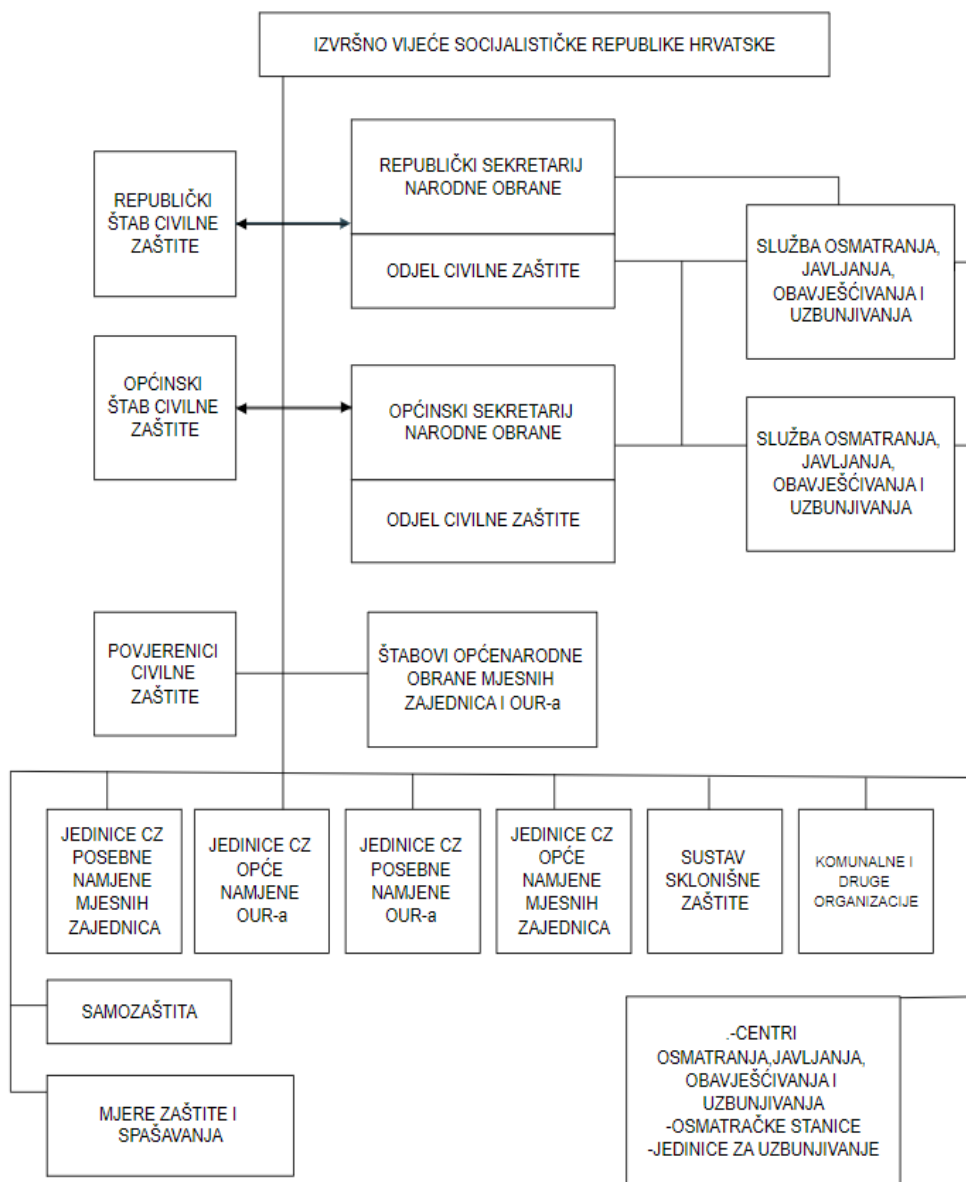
3.2. Civilna zaštita u Hrvatskoj 1946. - 1990. godine

Nakon Drugog svjetskog rata, civilna zaštita u bivšoj državi Jugoslaviji razvijala se u skladu s promjenama u svijetu i unutar same države. U prvih nekoliko desetljeća, glavni fokus bio je na protuavionskoj zaštiti, posebno nakon sukoba između Jugoslavenskog vodstva i SSSR-a i njihovih saveznika 1948. godine. Područje zaštite i spašavanja postupno se proširilo, prvo na zaštitu od ratnih razaranja, a zatim na zaštitu od prirodnih i drugih katastrofa. Ovo proširenje djelokruga rada civilne zaštite zahtijevalo je decentralizaciju poslova zaštite i spašavanja te dodjelu većih prava i odgovornosti republikama i nižim organima vlasti.

Intenzivniji rad na organiziranju zaštite započeo je 1948. godine, kada je osnovana protuavionska zaštita (PAZ) pri Državnom ministarstvu unutarnjih poslova, uzorom na bivši SSSR. Godine 1955., ta je služba prerasla u službu civilne zaštite. Godine 1963., civilna zaštita prešla je u nadležnost organa uprave za narodnu obranu, a od 1965. godine osnovani su štabovi civilne zaštite kao koordinativna i operativna tijela izvršnih organa vlasti i društveno-političkih zajednica na svim razinama. Ti štabovi bili su odgovorni za planiranje, organiziranje i vođenje zaštite i spašavanja stanovništva. Ovom organizacijom i strukturom, civilna zaštita ponovno je stavljena pod nadležnost SR Hrvatske kao države.

Zakonom o narodnoj obrani iz 1969. g., uz štabove civilne zaštite, omogućeno je osnivanje postrojbi civilne zaštite u stambenim zgradama, mjesnim zajednicama i poduzećima. Propisane su i mjere zaštite i spašavanja, a obveza služenja u civilnoj zaštiti propisana je za sve građane u dobi od 16 do 65 godina. Također je predviđeno sudjelovanje postrojbi civilne zaštite u zaštiti i obrani od elementarnih nepogoda.

U Hrvatskoj civilna zaštita je prvi put dobila zakonsku regulativu Zakonom o općenarodnoj obrani iz 1972. g. [4] To je ujedno bio i prvi zakon o obrani u Hrvatskoj u sklopu bivše SFRJ. Prema zakonu, bilo je obvezno osnivanje postrojbi civilne zaštite opće namjene u stambenim i drugim zgradama, naseljima, mjesnim zajednicama i manjim poduzećima. U većim radnim organizacijama su osnovane jedinice za posebne namjene. Za obavljanje stručnih poslova, predviđene su posebne stručne službe unutar organa uprave za narodnu obranu općina i SR Hrvatske. Zakonom je također predviđeno osnivanje posebne službe motrenja i obavješćivanja (Službe OJOU) u društveno-političkim zajednicama i SR Hrvatske, s odgovarajućim centrima i postajama za motrenje, obavješćivanje i uzbunjivanje. (Shema 2)

Shema 2: Sustav civilne zaštite u Hrvatskoj prema zakonu o općenarodnoj obrani iz 1977. [3]

Iste godine SR Hrvatska donosi Zakon o zaštiti od elementarnih nepogoda [4], čime je područje zaštite i spašavanja dobilo još detaljniju zakonsku regulativu. Ustavne promjene iz 1974. godine omogućile su republikama SFRJ da bolje upravljaju obranom i zaštitom te da bolje uredi to područje zakonodavno. Kao rezultat tih promjena, civilna zaštita je dalje razrađena u hrvatskom Zakonu o općenarodnoj obrani iz 1977. g. [5]

Civilna zaštita je takvim Zakonom postavljena kao cjelovit sustav sastavljen od: samozaštite, mjera zaštite i spašavanja te postrojbi i štabova civilne zaštite (odnosno štabova općenarodne obrane u mjesnim zajednicama i radnim organizacijama). Za djelovanje u mjesnim zajednicama u vezi s civilnom zaštitom, predviđeno je imenovanje povjerenika za civilnu zaštitu. Početkom osamdesetih godina prošlog stoljeća, jugoslavensko društvo je suočeno s različitim društvenim procesima poput ekonomske krize, rasta inflacije i sukoba na Kosovu. Ti izazovi zahtijevali su veću samoinicijativu, autonomiju i odlučnost od republika u rješavanju vlastitih problema, uključujući i područje obrane i zaštite.

Godine 1984., SR Hrvatska je donijela novi Zakon o općenarodnoj obrani, [6] koji je također obuhvatio i područje civilne zaštite. Ovim zakonom su hrvatske vlasti preuzele potpunu nadležnost nad civilnom zaštitom. Zakon je pružio normativni okvir za područje civilne zaštite. Civilna zaštita je definirana kao dio općenarodne obrane i društvene samozaštite te kao najmasovniji oblik organiziranja, pripreme i sudjelovanja radnika, građana, samoupravnih organizacija, političkih i društvenih organizacija, te političkih zajednica u zaštiti i spašavanju ljudi, imovine i drugih dobara od ratnih djelovanja, prirodnih katastrofa i drugih nesreća i opasnosti u miru i ratu.

Iste godine su formirane dvije vrste postrojbi: postrojbe opće namjene i postrojbe posebne namjene. Postrojbe opće namjene su osnovane u mjesnim zajednicama, poduzećima, ustanovama i organima državne vlasti.

Postrojbe posebne namjene su bile formirane za:

- zaštitu i spašavanje od radiološko-kemijsko-biološke opasnosti
- spašavanje iz ruševina
- spašavanje na vodi
- spašavanje od požara
- spašavanje od eksplozija
- prvu medicinsku pomoć
- spašavanje životinja
- asanaciju terena
- druge aktivnosti. [6]

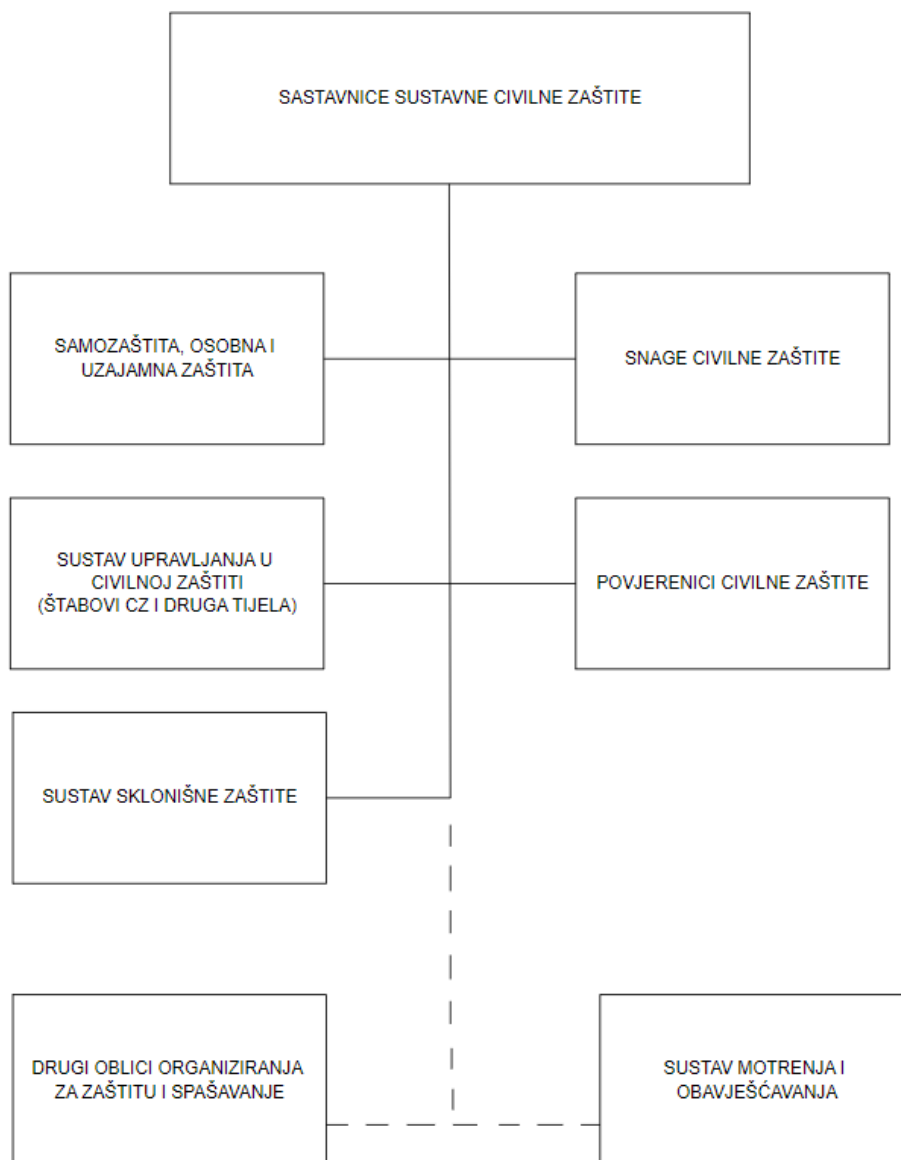
Predviđeno je da se oko 15% ukupnog stanovništva organizira putem civilne zaštite, stoga su postrojbe bile formirane u svakoj mjesnoj zajednici, općini i organizacijama udruženog

rada tog vremena. SR Hrvatska je imala značajan broj postrojbi civilne zaštite. Nprekidno se radilo na obuci članova i postrojbi civilne zaštite. Za tu svrhu su postojali posebno organizirani i osposobljeni obrazovni centri, koji su djelovali kao samostalne ustanove ili dijelovi narodnih sveučilišta.

Kasnih osamdesetih godina prošlog stoljeća, industrijska proizvodnja je značajno pala, što je rezultiralo smanjenjem broja zaposlenih i time smanjenjem broja članova civilne zaštite koji su bili raspoređeni u poduzećima. Ukupni broj postrojbi civilne zaštite je bio prevelik, posebno kad su u pitanju postrojbe opće namjene. Postrojbe civilne zaštite posebne namjene u poduzećima i općinama bile su relativno dobro opremljene, dok su poduzeća imala pristojnu opremu za kolektivnu zaštitu. Većina članova civilne zaštite bila je starija od 50 godina, što je smanjivalo njezinu učinkovitost. Formalno, sustav je obuhvaćao gotovo 545.000 osoba, no stvarni broj članova koji su mogli biti raspoređeni iznosio je oko 90.000 - 100.000.

Kada je 1984. g. donesen Zakon o općenarodnoj obrani SRH [7] civilna zaštita se definira kao dio općenarodne obrane i društvene samozaštite te najmasovniji oblik organiziranja, pripreme i sudjelovanja radnika, građana, samoupravnih organizacija i zajednica, političkih i društvenih organizacija i zajednica u zaštiti i spašavanju ljudi, materijalnih dobara i ostalih resursa od ratnih djelovanja, prirodnih katastrofa i drugih opasnosti u miru i ratu. Takav sustav civilne zaštite činili su:

- samozaštita, osobna i uzajamna zaštita
- povjerenici civilne zaštite
- sustav sklonišne zaštite
- postrojbe civilne zaštite
- štabovi civilne zaštite (tijela za rukovođenje civilnom zaštitom)
- mjere zaštite i spašavanja
- drugi oblici organiziranja za zaštitu i spašavanje (npr. poduzeća). (Shema 3) [7]

Shema 3: Sastavnice sustava civilne zaštite prema zakonu o općenarodnoj obrani iz 1984. [3]

Neposredno prije raspadanja Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, Socijalistička Republika Hrvatska je imala snažan i razgranat sustav civilne zaštite. U skladu s zakonom, sve sastavnice sustava civilne zaštite su bile uspostavljene. Uključivala je 545.000 obveznika raspoređenih u 15.022 postrojbe i 4.444 štaba civilne zaštite, što je značilo da je 12% tadašnjeg stanovništva bilo uključeno u civilnu zaštitu u SR Hrvatskoj. Najveći broj postrojbi činile su postrojbe opće namjene s njih 10.935. Postrojbe posebne namjene obuhvaćale su 4.087 postrojbi, pri čemu su najbrojnije bile vatrogasne postrojbe (1.262), postrojbe za prvu medicinsku pomoć (997), postrojbe za spašavanje iz ruševina (585) te

postrojbe za zaštitu i spašavanje životinja i namirnica životinjskog porijekla (259). Pripadnici organiziranih struktura civilne zaštite (postrojbi, štabova, povjerenici) prošli su odgovarajuću obuku prema propisanim programima. Obveznici civilne zaštite koji nisu bili uključeni u postrojbe i štabove civilne zaštite prošli su posebnu obuku za osobnu i međusobnu zaštitu. Takvih građana bilo je oko 900.000 (Tablica 1). Oko 500.000 ljudi je završilo obuku prema propisanim programima, dok je oko 300.000 sudjelovalo u vježbama. [3]

Tablica 1. Obuka stanovništva za samozaštitu, osobnu i uzajamnu zaštitu 31.12.1987. [3]

red. br.	ZAJEDNICA OPĆINA	BROJ GRAĐANA KOJISU IMALI OBVEZU ZAVRŠITI OBUKU	BROJ GRAĐANA KOJISU ZAVRŠILI OBUKU	% UDJELA GRAĐANA KOJISU PROŠLI OBUKU U ODNOSU NA ONE KOJISU IMALI OBVEZU ZAVRŠITI OBUKU	BROJ GRAĐANA KOJI JE SUDJELOVAO NA ZAJEDNIČKIM VJEŽBAMA	% UDJELA GRAĐANA KOJI SU SUDJELOVALI U VJEŽBAMA U ODNOSU NA ONE KOJISU IMALI
1.	BJELOVAR	72967	46387	63,57	35961	49,28
2.	GOSPIĆ	10769	4889	45,40	80	0,74
3.	KARLOVAC	33159	11675	35,21	11359	34,26
4.	OSIJEK	271092	184646	68,11	108883	40,16
5.	RIJEKA	158324	51655	32,63	35487	22,41
6.	SISAK	27335	20604	75,54	26005	95,13
7.	SPLIT	192274	71527	37,20	30210	15,71
8.	VARAŽDIN	54489	50165	92,06	27110	49,75
9.	ZAGREB ZO	76037	47196	62,07	10372	13,64
10.	GRAD ZAGREB	93718	18738	19,99	19230	20,52
	UKUPNO	990164	507482	51,25	304697	30,77

Zakonska regulativa je imala značajnu ulogu u razvoju civilne zaštite, ali politika obrane i zaštite bila je još važnija. Ona je odražavala stvarne snage i odnose u društvu i državi te je određivala prioritete u razvoju obrane i zaštite. U Hrvatskoj je uvijek bila naglašena važnost jačanja oružanih snaga, pri čemu je Teritorijalna obrana imala prednost i najviše financijskih sredstava usmjereno je prema njenom razvoju.

Hrvatska je izgradila cjelovit sustav civilne zaštite koji je obuhvaćao mjesne zajednice i organizacije udruženog rada sve do vrha Republike. Postojali su jasno definirani stalni izvori financiranja civilne zaštite, a posebna pažnja je posvećena sklonišnoj zaštiti. Kontinuirano se radilo na obuci pripadnika civilne zaštite, a za tu svrhu su osnovani i opremljeni centri za obuku kao samostalne institucije. Redovito su organizirane vježbe jedinica civilne zaštite kako bi se stjecala nova znanja i vještine te provjeravala već stečena znanja i vještine. Ovaj dobro organizirani i razvijani sustav civilne zaštite funkcionirao je sve do početka Domovinskog rata.

3.3. Civilna zaštita u Hrvatskoj 1990. - 1994. godine

Krajem osamdesetih i početkom devedesetih godina prošlog stoljeća, društvene promjene i proces demokratizacije koji su zahvatili države bivšeg socijalističkog bloka s jednopartijskim sustavima doveli su do značajnih društvenih promjena i raspad SFR Jugoslavije. Problemi i proturječnosti koje je stvorio jednopartijski sustav, centralizam i ideološka isključivost odrazili su se na sveukupni društveni, politički i gospodarski razvoj, uključujući i stanje civilne zaštite.

Krajem 1990. godine, donesen je Zakon o izmjeni i dopuni Zakona o općenarodnoj obrani, [9] što je rezultiralo uključenjem Štaba civilne zaštite Republike Hrvatske u sastav Ministarstva obrane. Zapovjednika i članove Štaba civilne zaštite imenovala je Vlada na prijedlog ministra obrane. Štab civilne zaštite bio je odgovoran ministru obrane za svoj rad, dok je Vladi izvještavao o cjelokupnom stanju civilne zaštite.

Ovim preustrojem organi državne uprave zaduženi za pitanja narodne obrane prešli su iz nadležnosti općina u nadležnost Ministarstva obrane te su općinski sekretarijati za obranu preimenovani u urede i uprave za obranu, što je uključivalo i službu civilne zaštite. Općinski štabovi civilne zaštite djelovali su kao tijela koja su imenovala izvršna vijeća skupština općina kako bi upravljala i usmjeravala aktivnosti u području civilne zaštite. Općinski štabovi civilne

zaštite bili su izravno odgovorni općinskim izvršnim vijećima i Štabu civilne zaštite Republike Hrvatske.

Početak ratnih sukoba u Hrvatskoj početkom 1991. godine zahtijevao je aktivno djelovanje civilne zaštite u vrlo složenim okolnostima. U Štabu civilne zaštite Republike Hrvatske imenovana su tri vanjska člana sa sjedištima u Splitu, Rijeci i Osijeku, koji su bili odgovorni za koordiniranje aktivnosti na području Dalmacije, Istre i Primorja te Slavonije.

Prema Zakonu o obrani, [10] Služba Civilne zaštite trebala je prijeći iz Ministarstva obrane u Ministarstvo unutarnjih poslova najkasnije do 1. listopada 1991. godine. Međutim, na zahtjev Štaba civilne zaštite Republike Hrvatske da se odgodi prelazak i restrukturiranje civilne zaštite u Ministarstvo unutarnjih poslova sve do smirivanja i okončanja ratnih djelovanja agresora, Hrvatski sabor je odgodio prelazak za 1. siječnja 1994. godine.

Na početku devedesetih godina, sustav civilne zaštite u Hrvatskoj obuhvaćao je oko 545.000 osoba, no realno je moglo biti raspoređeno samo oko 90.000 obveznika. Oružana agresija na Hrvatsku 1991. godine dovela je do velikih promjena u društvu, odnosno započeo je rat za samostalnost Hrvatske.

Tijekom Domovinskog rata, velik broj pripadnika civilne zaštite pridružio se postrojbama Ministarstva unutarnjih poslova (MUP) i Zboru narodne garde (ZNG), što je dodatno smanjilo broj pripadnika civilne zaštite. Dio opreme koji se nalazio u skladištima poduzeća, posebno zaštitna sredstva i dio sredstava za prvu pomoć, podijeljen je postrojbama ZNG-a koje su u to vrijeme bila u velikoj potrebi za takvom opremom. Postrojbe civilne zaštite posebne namjene u poduzećima i općinama bile su prilično dobro opremljene, a opremljenost sredstvima za kolektivnu zaštitu bila je zadovoljavajuća.

Međutim, većina pripadnika civilne zaštite bila je starija od 50 godina, što je umanjivalo njihovu učinkovitost. Civilna zaštita je djelovala u svim županijama tijekom Domovinskog rata. Najteže je bilo u županijama koje su bile izložene neposrednom djelovanju agresora, poput Vukovarsko-srijemske, Osječko-baranjske, Dubrovačko-neretvanske, Brodsko-posavske, Šibensko-kninske, Zadarske, Bjelovarsko-bilogorske i Karlovačke županije.

U Domovinskom ratu, civilna zaštita je obavljala različite zadatke, a najčešći su bili:

- zamračivanje
- sklanjanje stanovništva
- evakuacija ugroženog stanovništva, kulturnih i materijalnih dobara

- zbrinjavanje nezbrinutog i ugroženog stanovništva
- briga o prognanicima i izbjeglicama
- gašenje velikih požara
- prikupljanje i spašavanje životinja
- asanacija terena
- raščišćavanje ruševina i prometnica
- opskrblijivanje stanovništva pitkom vodom
- zbrinjavanje domaćih životinja te humana i animalna asanacija. [2]

Tijekom i neposredno nakon vojno-redarstvene akcije "Oluja", civilna zaštita je imala značajnu ulogu u asanaciji terena i uklanjanju posljedica. U tom razdoblju, uklonjeno je oko 120 tona namirnica iz hladnjaka i ledenica, uklonjene su 4.551 olupina vozila, ukopano je oko 8.000 grla stoke, odvezeno je više tisuća kamiona kućnog smeća iz oslobođenih gradova i naselja, te je prikupljeno više od 82.000 grla lutajuće stoke. Razminiranje i uklanjanje neeksplozivnih ubojnih sredstava također su bile važne zadaće civilne zaštite tijekom i nakon Domovinskog rata. Civilna zaštita je sudjelovala u pripremi i provođenju mjera zaštite i spašavanja, a u tim aktivnostima sudjelovalo je oko 130.000 pripadnika civilne zaštite. Tijekom Domovinskog rata, civilna zaštita se prilagođavala ratnoj situaciji i preustrojavala se kako bi obavljala zadatke koji su bili potrebni. Nedostatak određenog stručnog i profesionalnog osoblja, kao i materijalno-tehničkih sredstava, bio je nadoknađen entuzijazmom, osobnim zalaganjem i snalažljivošću djelatnika civilne zaštite. Promjene u političkom ustroju Hrvatske 1993. godine dovele su do reorganizacije civilne zaštite unutar Ministarstva obrane.

3.4. Civilna zaštita u Hrvatskoj 1994. - 2005. godine

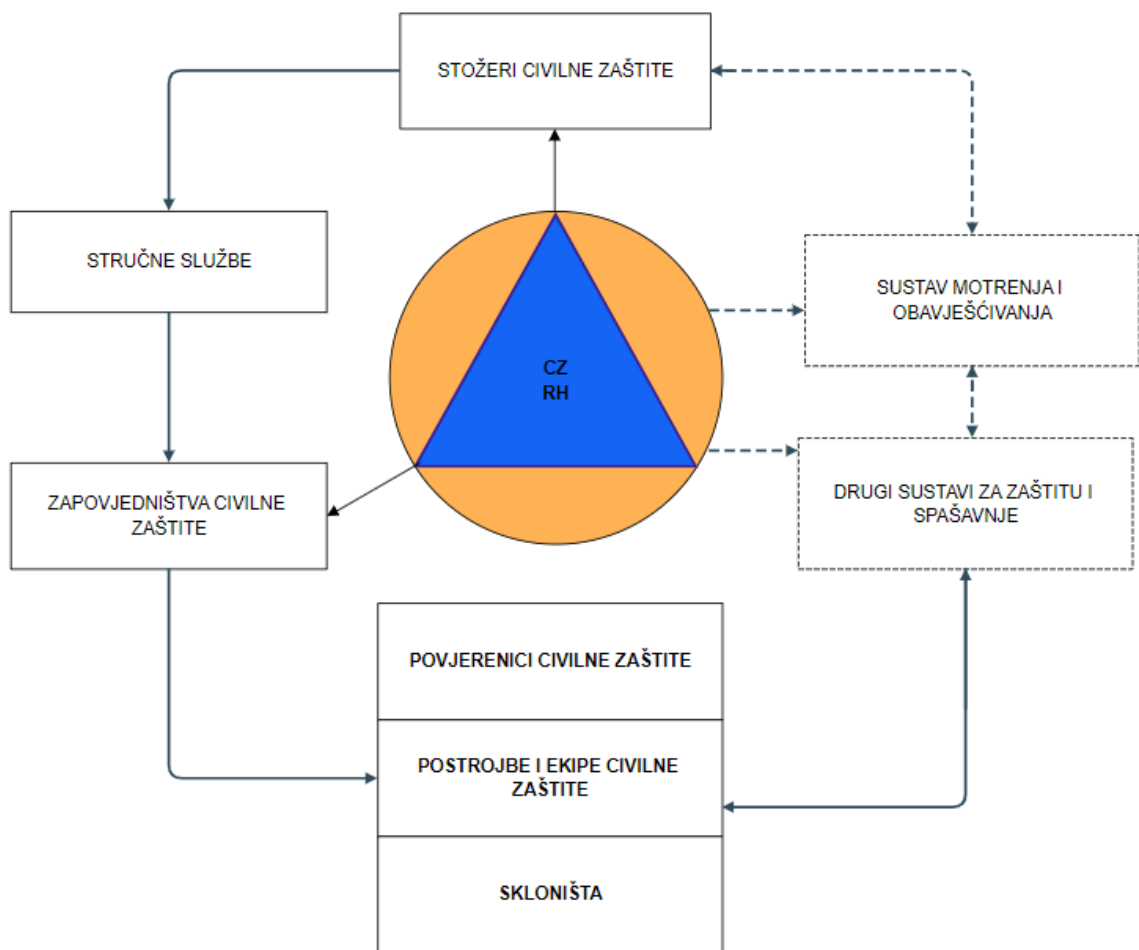
Prelaskom civilne zaštite u nadležnost Ministarstva unutarnjih poslova (MUP) došlo je do značajnih promjena u sastavu i organizaciji civilne zaštite. Vatrogastvo i zaštita od požara su također postali dio MUP-a, što je rezultiralo novim ustrojem u području zaštite i spašavanja. Civilna zaštita i sustav zaštite od požara su pod jedinstvenom nadležnošću zajedničkih upravnih tijela u MUP-u, što je stvorilo bolju povezanost i koordinaciju njihovog djelovanja.

Od 1. siječnja 1994. godine, Služba civilne zaštite postala je integralni dio Ministarstva unutarnjih poslova na svim razinama, s jednakim ustrojem u cijeloj državi. Reorganizacija je provedena prelaskom svih djelatnika civilne zaštite u MUP, preuzimanjem građevina, materijalnih i tehničkih sredstava civilne zaštite od uprava i ureda za obranu Ministarstva obrane. Uključivanje civilne zaštite u sustav Ministarstva unutarnjih poslova omogućilo je brže djelovanje u svim aktivnostima vezanim za zaštitu i spašavanje. To je zahtijevalo bitno drugačiji ustroj i organizaciju postrojbi. Tijekom 1994. godine, izmijenjen je Zakon o unutarnjim poslovima kojim su regulirane osnove sustava civilne zaštite. Utvrđene su aktivnosti i mjere civilne zaštite u zaštiti i spašavanju, motrenju, obavješćivanju i uzbunjivanju za potrebe civilne zaštite, te su definirani status djelatnika i financiranje.

Na temelju tih zakonskih promjena donesen je Pravilnik o ustroju, popuni, pozivanju i uporabi postrojbi, službi i tijela za upravljanje, vođenje postrojbi i drugih oblika organiziranja civilne zaštite, kao i Pravilnik o metodologiji izrade i sadržaju planova zaštite i spašavanja. [11]

Kao osnovne sastavnice civilne zaštite utvrđeni su:

- stožeri civilne zaštite - tijela za koordinaciju civilne zaštite
- zapovjedništva civilne zaštite - tijela za zapovijedanje
- stručne službe civilne zaštite - službe za stručno-operativne poslove
- postrojbe i ekipe civilne zaštite
- povjerenici civilne zaštite
- sklonišna zaštita. (Shema 4) [2]

Shema 4. Osnovne sastavnice sustava civilne zaštite 1994. g. - 2005. g. [2]

U većim policijskim upravama odjeli za zaštitu i spašavanje obavljaju poslove civilne zaštite na području županije. Odjel civilne zaštite Ministarstva unutarnjih poslova ima sljedeće zadatke:

- izradu i predlaganje zakonskih i pod zakonskih propisa iz civilne zaštite i njihovo provođenje i nadzor
- izradu procjena ugroženosti te planova zaštite i spašavanja za razinu države
- međunarodnu suradnju na području civilne zaštite
- izradu programa obuke i osposobljavanja postrojbi civilne zaštite te edukacije stanovništva
- osobne i uzajamne pomoći u slučajevima katastrofa

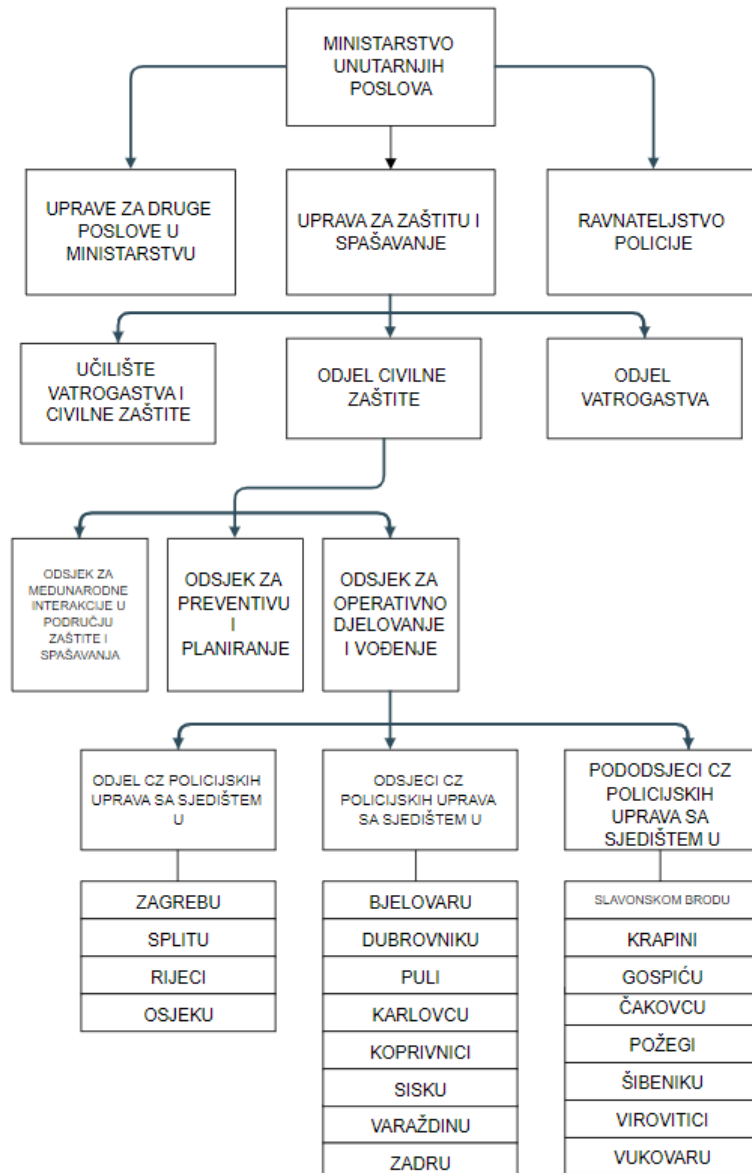
- izrade prijedloga osobne i materijalne formacije postrojbi i zapovjedništva civilne zaštite
- praćenje i usklađivanje ustroja civilne zaštite i rukovođenje u složenijim i većim akcijama zaštite i spašavanja. [2]

U svibnju 2001. godine Ministarstvo unutarnjih poslova provelo je reorganizaciju koja je rezultirala formiranjem nove Uprave za zaštitu i spašavanje. Ova Uprava je odgovorna za poslove civilne zaštite, vatrogastva, školovanja i osposobljavanja vatrogasaca te organiziranih snaga civilne zaštite. Uprava je bila organizirana u tri jedinice:

1. učilište vatrogastva i civilne zaštite
2. odjel civilne zaštite
3. odjel vatrogastva. [2]

Odjel civilne zaštite u sjedištu Ministarstva činili su tri odsjeka (odsjek za međunarodne odnose, odsjek za preventivu i planiranje te odsjek za vođenje i operativne poslove). U okviru reorganizacije, glavne promjene su uključivale prelazak inspekcijskih poslova zaštite od požara, vatrogastva, razminiranja i zaštite od eksplozija u novu Upravu za opće, pravne i inspekcijske poslove. Odsjek za međunarodne odnose u Odjelu civilne zaštite sastojao se od četiri izdvojene interventne vatrogasne postrojbe MUP-a na području Dalmacije (Split, Dubrovnik, Zadar i Šibenik), koje su također bile dio novog ustroja.

Druga značajna promjena bila je smanjenje broja organizacijskih jedinica i izvršitelja na nižim razinama ustroja unutar policijskih uprava. Službe civilne zaštite u policijskim upravama surađuju s tijelima jedinica lokalne uprave i samouprave u vezi s obvezama organiziranih snaga civilne zaštite. (Shema 5)

Shema 5: Civilna zaštita u sklopu MUP-a RH [2]

3.5. Civilna zaštita u Hrvatskoj od 2005. godine

Hrvatski Sabor je na sjednici održanoj 26. studenog 2004. godine usvojio Zakon o zaštiti i spašavanju [12] koji detaljno regulira sustav zaštite i spašavanja na jednom mjestu. Zakon je stupio na snagu 18. prosinca 2004. godine. Temeljem tog zakona, Vlada je 3. veljače 2005. godine donijela Uredbu o unutarnjem ustroju Državne uprave za zaštitu i spašavanje, [13] čime je ispunjen važan preduvjet za organiziranje sustava i podizanje učinkovitosti zaštite i spašavanja. Zakon je također usklađen s SEVESO II direktivom EU (od 2007.

godine), koja se odnosi na aktivnosti civilne zaštite. Odluka Vijeća Europe broj 7921 obvezuje potencijalne članice da prihvate mehanizme usklađivanja s jedinstvenim europskim sustavom zaštite i spašavanja. Ovom odlukom je uspostavljen jedinstveni informacijski i komunikacijski centar za brzu razmjenu informacija i stalno praćenje stanja na teritoriju članica, kao i postupak neposrednog izbora čelnika lokalne i područne (regionalne) samouprave od 2009. godine.

Prilikom ustrojavanja Državne uprave za zaštitu i spašavanje, naglasak je stavljen na tri važne situacije (stanja) koja su bitna za organizaciju i funkcioniranje sustava zaštite i spašavanja:

1. poduzimanje učinkovitih mjera i aktivnosti zaštite i spašavanja po teritorijalnom i supsidijarnom načelu reagiranja kada se nesreća, veća nesreća ili katastrofa dogodi na bilo kojem dijelu teritorija Hrvatske
2. poduzimanje učinkovitih mjera i aktivnosti zaštite i spašavanja u slučaju potrebe na bilo kojem dijelu teritorija Hrvatske kada Hrvatska zbog specifičnosti katastrofe ili drugih razloga nema dovoljno stručnih i opremljenih snaga zaštite i spašavanja te je prisiljena tražiti pomoć neke druge države, UN-a, NATO-a ili neke druge asocijacije
3. učinkovitog reagiranja i pružanja stručne i humanitarne pomoći susjednim ili nekim drugim državama koje su pogođene katastrofom i koje su tražile pomoć od RH. [2]

Pri ustrojavanju Državne uprave za zaštitu i spašavanje posebna pažnja je bila posvećena učinkovitosti njenog djelovanja na području cijele Hrvatske. To je postignuto organiziranjem Uprave na teritorijalnom načelu, što omogućuje optimalan pregled područja potencijalnih prijetnji i intervencija.

Uz poslove utvrđene zakonom, Uprava za zaštitu i spašavanje obavlja i sljedeće zadatke:

- obavlja procjenu rizika nastanka katastrofe ili veće nesreće prema području, uzroku ili subjektu i nositelj je izrade procjene ugroženosti
- radi planove zaštite i spašavanja jedinica lokalne uprave i samouprave
- prati i analizira stanje u području zaštite i spašavanja te Vladi Republike Hrvatske
- predlaže mjere za poboljšavanje stanja i usmjeravanje razvoja sustava ZiS
- predlaže Vladi Republike Hrvatske procjenu ugroženosti i plan ZiS
- vodi jedinstvenu informacijsku bazu podataka o operativnim snagama, sredstvima i poduzetim mjerama zaštite i spašavanja

- provodi mobilizaciju službi i postrojbi Uprave i operativnih snaga ZiS
- koordinira, rukovodi i izravno zapovijeda operativnim snagama
- usmjerava i uskladuje djelovanje operativnih snaga
- obavlja poslove obavješćivanja i uzbunjivanja stanovništva i koordinira jedinstven sustav uzbunjivanja u Republici Hrvatskoj
- donosi programe osposobljavanja i usavršavanja i osposobljava i usavršava sudionike zaštite i spašavanja
- organizira i provodi vježbe zaštite i spašavanja, radi provjere osposobljenosti
- surađuje s nadležnim tijelima drugih država i međunarodnim organizacijama na području zaštite i spašavanja. [2]

U svakoj županiji je organiziran područni ured za zaštitu i spašavanje koji se sastoji od odjela za zaštitu i spašavanje i županijskog centra 112. Dodatno, četiri obalna područja imaju i državne intervencijske vatrogasne postrojbe zbog visokog rizika od požara u priobalju, ali te postrojbe sudjeluju u svim intervencijama zaštite i spašavanja.

3.5.1. Ustroj i zadaće službi državne Uprave za zaštitu i spašavanje

Sustav zaštite i spašavanja u Republici Hrvatskoj organiziran je na temelju sljedećih načela koja promiču suradnju, solidarnost, humanost i usklađeno djelovanje svih aktera u državi:

- Načelo vladavine prava kojim se osigurava prioritarno pravo, parvo prioriteta u državi u slučaju ratnih razaranja, elementarnih nepogodal tehničkih akcidenata, radi zaštite i spašavanja ljudskih života.
- Načelo solidarnosti i pravovremenog informiranja građana koje osigurava da putem rukovođenja akcijama zaštite i spašavanja na ugroženom području svi građani budu pravovremeno i stalno informirani. Isto tako ovim načelom se omogućava masovno uključivanje građana u skladu sa svojim mogućnostima, što je regulirano i zakonskim propisima. Ugroženo stanovništvo mora steći dojam da nije napušteno, već naprotiv da stekne dojam da se sve poduzima radi njihove zaštite.
- Načelo redoslijeda sudjelovanja snaga i sredstava za zaštitu i spašavanje podrazumijeva da se prvo angažiraju sve raspoložive snage i sredstva jedinica lokalne uprave i samouprave na čijem području dolazi do mogućnosti ugrožavanja ili je već

nastupilo ugrožavanje s posljedicama. Ukoliko te snage nisu dovoljno slijedi uključivanje raspoloživih snaga i sredstava na razini Županije, a zatim slijede interventne snage na razini Republike Hrvatske, zatim eventualna pomoć od susjednih država i šire.

- Načelo odgovornosti podrazumijeva da svatko u okviru svoje propisane odgovornosti mora izvršavati svoj dio obveza i zadataka i da je tu neophodna koordinacija aktivnosti. Dakle nitko u državi ne može biti izuzet od odgovornosti za eventualne posljedice zbog propusta i krivih prosudbe pri organiziranju i provođenju aktivnosti zaštite i spašavanja u određenim situacijama. Najznačajniji dokumenti kojima se pravno regulira sustav zaštite i spašavanja u Republici Hrvatskoj su Nacionalna strategija za zaštitu i spašavanje, Zakon o obrani, Zakon o zaštiti i spašavanju, te mnogi drugi zakonski i podzakonski propisi.

3.5.2. Nacionalna strategija za zaštitu i spašavanje

Nacionalna strategija za zaštitu i spašavanje je ključna smjernica koja obuhvaća sve moguće izvore prijetnji i rizika u društvu kako bi se pronašla najbolja rješenja za organiziranje i pripremu cjelokupne zajednice za zaštitu i spašavanje u izvanrednim situacijama. Ova strategija regulira prioritete aktivnosti u takvim situacijama s ciljem ublažavanja posljedica i nastavka normalnog života u novim uvjetima. Njenim postojanjem jača svijest i samopouzdanje građana o važnosti organiziranja i razvoju odgovornog pristupa društvene zajednice u izvanrednim situacijama i različitim oblicima prijetnji, te uključuje sve dostupne resurse za zaštitu. Ovaj koncept treba osigurati sustavno i napredno poboljšanje svih segmenata društva kako bi bili spremni za uključivanje u potrebnim trenucima.

U Nacionalnoj strategiji trebaju biti obuhvaćeni sljedeći principi:

- uspostavljanje brzog, pravovremenog i stalnog sustava informiranja i obavještanja najšire javnosti i institucija s ciljem uspješnog aktiviranja potrebnih potencijala za koordinaciju i provođenje mjera zaštite i spašavanja
- uvođenje stalnog monitoringa određenih pojava koje mogu biti uzročnici izvanrednog stanja
- stalno jačanje i podizanje efikasnosti svih čimbenika u društvu za spremnost u slučaju ugrožavanja stanovništva i materijalnih dobara

- smanjenje vremena upotrebe svih službi u eventualnim aktivnostima
- pozitivna inozemna iskustva što više koristiti i primjenjivati radi podizanja razine efikasnosti cjelokupnog sustava. [2]

3.5.3. Zakon o zaštiti i spašavanju

Zaštita i spašavanje predstavlja važan interes Republike Hrvatske te se pridaje posebna pažnja tom području. Zakon o zaštiti i spašavanju [14] regulira sustav zaštite i spašavanja građana, materijalnih i drugih dobara tijekom katastrofa i većih nesreća. Ovaj zakon također definira načine upravljanja, vođenja i koordinacije u aktivnostima zaštite i spašavanja u takvim situacijama. On propisuje prava, obveze, osposobljavanje i usavršavanje sudionika u području zaštite i spašavanja, te zadatke i organizaciju tijela koja upravljaju i koordiniraju tim aktivnostima. Također se regulira način uzbunjivanja i obavještanja, provođenje mobilizacije za potrebe zaštite i spašavanja, kao i nadzor nad provedbom ovog zakona.

Sustav zaštite i spašavanja ima temeljne zadaće koje se sastoje od procjene potencijalnih prijetnji i njihovih posljedica, planiranja i pripreme za odgovor, pružanja zaštite i spašavanja tijekom katastrofa i velikih nesreća te poduzimanja potrebnih aktivnosti i mjera za ublažavanje posljedica kako bi se što prije vratio normalan život na pogođenom području, a ostvaruje se:

- praćenjem i prosudbom aktivnosti od nastanka i razvoja katastrofe i veće nesreće
- prevencijom, organiziranjem i pripremanjem aktivnosti i mjera kojima je svrha povećati i unaprijediti pripravnost postojećih operativnih i institucionalnih snaga za reagiranje u katastrofama i većim nesrećama
- trajnim organiziranjem, pripremanjem, osposobljavanjem, uvježbavanjem i usavršavanjem sudionika zaštite i spašavanja
- uzbunjivanjem građana i priopćavanjem uputa o ponašanju glede moguće prijetnje
- obavješćivanjem sudionika zaštite i spašavanja o prijetnjama te mogućnostima, načinima, mjerama i aktivnostima zaštite i spašavanja
- aktiviranjem operativnih snaga
- ostvarivanjem zadaća zaštite i spašavanja u suradnji s nadležnim tijelima drugih država i međunarodnih organizacija, na temelju sklopljenih međunarodnih ugovora.

[2]

Sudionici zaštite i spašavanja su:

- fizičke i pravne osobe
- izvršna i predstavnička tijela jedinica
- lokalne i područne (regionalne) samouprave
- središnja tijela državne uprave. [2]

Objekte kritične infrastrukture čine objekti:

- proizvodnje i distribucije električne energije
- opskrbe vodom
- prehrane (proizvodnja, skladištenje i distribucija)
- proizvodnje, skladištenja, prerade, rukovanja, prijevoza, skupljanja i drugih radnji s opasnim tvarima iz Priloga Seveso II. Direktive EU koje predstavljaju stvarnu ili potencijalnu opasnost koja može izazvati iznenadni događaj s negativnim posljedicama za okoliš
- javnog zdravstva
- energetike (prirodni plin, nafta)
- telekomunikacija
- prometa
- financijskih usluga
- znanosti, spomenika i drugih nacionalnih vrijednosti. [2]

Procjenom se identificiraju moguće prijetnje koje mogu ugroziti stanovništvo, materijalne i kulturne vrijednosti te okoliš od opasnosti, kao i posljedice koje nastaju uslijed katastrofa, velikih nesreća, ratnih razaranja i terorizma. Također se procjenjuju potrebna sredstva za zaštitu i spašavanje te provjerava njihova spremnost za djelovanje u svrhu zaštite i spašavanja.

Izvršni dio sustava zaštite i spašavanja su operativne snage, koje se sastoje od:

- službi i postrojbi pravnih osoba i središnjih tijela državne uprave koje se zaštitom i spašavanjem bave u svojoj redovitoj djelatnosti
- vatrogasnih zapovjedništava i postrojbi

- službi i postrojbi Državne uprave za zaštitu i spašavanje
- zapovjedništava zaštite i spašavanja
- službi, zapovjedništava i postrojbi civilne zaštite. [2]

U aktivnostima zaštite i spašavanja, oružane snage Republike Hrvatske i policija sudjeluju u usklađenom djelovanju s drugim operativnim snagama. Prava i obveze sudionika u zaštiti i spašavanju regulirane su Zakonom o zaštiti i spašavanju, kao i pripadajućim podzakonskim aktima, posebice Pravilnikom o metodologiji za izradu procjena ugroženosti i planova zaštite i spašavanja. [15]

Navedeni Pravilnik utvrđuje metodologiju za izradu procjena ugroženosti stanovništva, materijalnih i kulturnih dobara (Procjena), određuje tko je odgovoran za njihovu izradu, sudionike u procesu te postupak izrade i donošenja Procjena. Također, pruža smjernice za izradu planova zaštite i spašavanja (Planovi), operativnih planova zaštite i spašavanja (Operativni planovi), operativnih planova civilne zaštite (Planovi CZ) i vanjskih planova za djelovanje operativnih snaga zaštite i spašavanja u slučaju prirodnih i tehničko-tehnoloških nesreća, katastrofa, ratnih razaranja i posljedica terorizma. Nadalje, pravilnik određuje nadležnost Državne uprave za zaštitu i spašavanje (Državna uprava) u planiranju djelovanja operativnih snaga zaštite i spašavanja u Republici Hrvatskoj.

Procjena služi kao temeljni dokument za izradu Planova, Operativnih planova i Planova CZ te se izrađuje i donosi na različitim administrativnim razinama, uključujući općine, gradove, Grad Zagreb, županije i Republiku Hrvatsku. Operativne planove izrađuju pravne osobe koje obavljaju djelatnosti koje inherentno mogu ugroziti živote, zdravlje ljudi, materijalna dobra ili okoliš. Također, operativne planove izrađuju pravne osobe koje se bave opskrbom energijom ili vodom, kao i pravne osobe kojima su dodijeljene određene zadaće u zaštiti i spašavanju prema Planovima.

Pravne osobe, koje su operateri postrojenja ili pogona koji sadrže opasne tvari prema kategorijama i količinama definiranim u SEVESO II. Direktivi, umjesto operativnih planova izrađuju unutarnje planove prema metodologiji koju propisuje relevantno tijelo državne uprave odgovorno za zaštitu okoliša.

Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, u sklopu vlastitog Plana, izrađuju Planove CZ. Županije i Grad Zagreb, sukladno zakonskim odredbama, izrađuju vanjske

planove zaštite i spašavanja. Državna uprava za zaštitu i spašavanje izrađuje Operativni plan djelovanja interventnih specijalističkih postrojbi civilne zaštite Republike Hrvatske.

Zavod za istraživanje i razvoj sigurnosti (ZIRS) ovlašten je za obavljanje stručnih poslova u području planiranja zaštite i spašavanja, sukladno Pravilniku o uvjetima koje moraju ispunjavati ovlaštene pravne osobe za obavljanje stručnih poslova u području planiranja zaštite i spašavanja. [16]

Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave utvrđuju i propisuju preventivne mjere u posebnom izvratku iz Procjene pod nazivom "zahtjevi zaštite i spašavanja u dokumentima prostornog uređenja". Implementacijom tih mjera smanjuju se posljedice i učinci prirodnih i antropogenih katastrofa i velikih nesreća na kritičnu infrastrukturu te se povećava sigurnost stanovništva, materijalnih dobara i okoliša. Ovaj izvatak čini sastavni dio dokumenata prostornog uređenja jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Moguće opasnosti i prijetnje koje mogu dovesti do nastanka katastrofa i velikih nesreća mogu se klasificirati prema uzrocima nastanka na sljedeći način:

- a) prirodne (poplava, potres, suša, toplinski val, olujno ili orkansko nevrijeme i jaki vjetar, klizišta, tuča, snježne oborine te poledica)
- b) tehničko-tehnološke
- c) ratna djelovanja i terorizam
- d) proizvodnju, skladištenje, preradu, rukovanje, prijevoz, skupljanje i druge radnje s opasnim tvarima iz Priloga Seveso II. Direktive EU koje predstavljaju stvarnu ili potencijalnu opasnost koja može izazvati iznenadni događaj s negativnim posljedicama za okoliš. [2]

4. INSTITUCIONALNE NADLEŽNOSTI

4.1. Sabor Republike Hrvatske

Sabor Republike Hrvatske je najviše zakonodavno tijelo u državi koje donosi Nacionalnu strategiju za zaštitu i spašavanje, zakonske i podzakonske propise iz tog područja te prati stanje organiziranosti i pripremljenosti sustava za zaštitu i spašavanje. Također, obavlja i druge poslove prema potrebi.

4.2. Vlada

Vlada je izvršna vlast u državi koja osigurava razvoj sustava zaštite i spašavanja u skladu s Nacionalnom strategijom te koordinira provedbu zadataka među različitim dionicima na državnoj razini kako bi se postigao integrirani sustav uključivanja svih dionika. Stoga, vlada ima sljedeće obveze u području zaštite i spašavanja:

- predlaže Saboru usvajanje nacionalne strategije za zaštitu i spašavanje
- usvaja planove razvoja sustava zaštite i spašavanja republike Hrvatske
- preko odgovarajućih tijela prati provedbu i primjenu Nacionalne strategije za zaštitu i spašavanje i barem jednom godišnje podnosi izvješće Saboru
- usvaja Procjenu ugroženosti Republike Hrvatske od elementarnih i drugih nesreća
- usvaja Plan zaštite i spašavanja u izvanrednim situacijama u državi
- imenuje tijela rukovođenja i praćenja stanja u izvanrednim situacijama u koje se po potrebi uključuju resorni ministri kao članovi vlade
- u slučaju potrebe na prijedlog ravnatelja državne uprave za zaštitu i spašavanje i zapovjednika civilne zaštite naređuje opću mobilizaciju snaga civilne zaštite i drugih ljudskih i materijalnih potencijala
- po potrebi obavlja i druge poslove. [2]

U pripremi i provedbi aktivnosti u zaštiti i spašavanju, obvezni su sudjelovati različite organizacije poput Hrvatske gorske službe spašavanja, Hrvatskog Crvenog križa, Hrvatske vatrogasne zajednice, Hrvatske zajednice tehničke kulture, te kinoloških, speleoloških i drugih

udruga i pravnih osoba. Ove organizacije sudjeluju na zahtjev Uprave, koju osniva Vlada Republike Hrvatske, s ciljem pružanja pomoći u aktivnostima zaštite i spašavanja.

Uz njihovo sudjelovanje, udruge i druge pravne osobe imaju pravo na naknadu stvarnih troškova za svoje angažmane u aktivnostima zaštite i spašavanja.

4.3. Resorna ministarstva, institucije i ustanove

U okviru svojih ovlasti, organizacije za zaštitu i spašavanje obavljaju sljedeće aktivnosti:

- provode određene mjere i aktivnosti koje proizlaze iz Nacionalne strategije
- sudjeluju i izradi procjene ugroženosti na razini države iz djelokruga rada svoga rada i odgovornosti
- sudjeluju i izradi Plana zaštite i spašavanja u izvanrednim situacijama
- obavljaju i druge poslove određene od strane Vlade Republike Hrvatske. [2]

4.4. Županija

Županija ima sljedeće zadatke u skladu s propisima, Procjenom ugroženosti Republike Hrvatske i Planom za zaštitu i spašavanje, u okviru svojih nadležnosti i obveza:

- izrađuje Procjenu ugroženosti koju usklađuje s procjenom ugroženosti na razini države
- donosi plan za zaštitu i spašavanje na području županije, usklađuje ga s državnim planom i sa svim gradovima i općinama
- koordinira na razini županije organiziranje i razvoj civilne na području županije
- osigurava određena financijska sredstva za financiranje opremanja i osposobljavanja određenih interventnih jedinca civilne zaštite
- župan imenuje stožer civilne zaštite. [2]

Župan ima dužnost osigurati dostupnost vanjskih planova tijekom njihove izrade i donošenja, s izuzetkom dijelova plana koji predstavljaju poslovnu tajnu operatora. U procesu informiranja o izradi vanjskog plana, informacije za stanovništvo moraju sadržavati sljedeće:

- ime operatora i adresu pogona
- identifikaciju položaja osobe koja dostavlja informacije

- potvrdu da pogon podliježe propisima o zaštiti okoliša te da je nadležnim tijelima dostavio obavijest ili izvješće o sigurnosti propisano propisima iz područja zaštite okoliša
- jednostavno objašnjenje aktivnosti koje se odvijaju unutar pogona
- uobičajeni naziv ili u slučaju opasnih tvari, naziv grupe ili opći naziv razreda opasnosti tvari i preparata u pogonu koji bi mogli izazvati veliku nesreću te opis njihovih osnovnih opasnih značajki
- opće informacije o prirodi opasnosti od velikih nesreća, uključujući i njihove moguće učinke na stanovništvo i okoliš
- informacije o načinu upozoravanja i daljnjeg obavještanja pogođenog stanovništva u slučaju velike nesreće
- informacije o radnjama i obrascima ponašanja koje bi pogođeno stanovništvo moralo poduzeti i usvojiti u slučaju velike nesreće
- potvrdu da operator na mjestu događaja organizira odgovarajuće aktivnosti, prvenstveno povezivanje i suradnju s hitnim službama, kako bi se učinci velikih nesreća sveli na najmanju moguću mjeru
- uputa na vanjski plan, sastavljen radi svladavanja svih učinaka nesreće izvan mjesta događaja s preporukom da se u slučaju nesreće postupa prema uputama i zahtjevima hitnih službi
- pojediniost tome gdje se mogu dobiti daljnje relevantne informacije ovisno o uvjetima povjerljivosti utvrđenim posebnim propisima. [2]

Stanovnici županije imaju pravo dati primjedbe i sugestije na vanjski plan u roku od najviše 30 dana.

4.5. Obveze lokalne uprave i samouprave

Jedinice lokalne uprave i samouprave provode sljedeće zadatke u vezi s obvezama zaštite i spašavanja:

- donose odluku o organizaciji i djelovanju civilne zaštite sukladno nacionalnoj strategiji
- organiziraju, osnivaju i opremaju potrebne jedinice civilne zaštite

- donose i provode plan i program organiziranja i razvoja civilne zaštite, uskladen s potrebama sustava zaštite i spašavanja
- najmanje jednom godišnje, ili pri donošenju proračuna, u cjelini razmatraju stanje sustava zaštite i spašavanja, a posebno svih operativnih snaga zaštite i spašavanja iz članka 7. Zakona te donose smjernice za organizaciju i razvoj sustava zaštite i spašavanja na svom području
- u proračunu osiguravaju sredstva namijenjena za financiranje sustava zaštite i spašavanja u narednoj godini
- osiguravaju suradnju sa svim službama i organizacijama na području lokalne samouprave, kao i sa susjednim općinama i županijom
- izrađuju i donose procjenu ugroženosti usklađenu s procjenom ugroženosti županije
- usklađuje svoj plan zaštite i spašavanja s Planom županije
- osiguravaju osposobljavanje štabova i drugih organa rukovođenja civilnom zaštitom
- odgovorni su za praćenje opasnosti i shodno procjeni poduzimaju pravovremene mjere i aktivnosti
- provjeravaju sustav za uzbunjivanje i osiguravaju pravovremene informacije za građane i potrebne službe, organe i organizacije
- obavljaju i druge poslove. [2]

5. SPECIJALIZIRANE ORGANIZACIJE, USTANOVE I TVRTKE

Sve institucije, ustanove, organizacije i tvrtke na području lokalne samouprave imaju odgovornost uskladiti procjenu ugroženosti i planove za zaštitu i spašavanje. Posebno, institucije koje se bave srodnim poslovima u vezi s aktivnostima zaštite i spašavanja, poput građevinskih tvrtki, zdravstvenih i veterinarskih ustanova, centara za socijalni rad, Crvenog križa i drugih, moraju uskladiti svoje planove s planovima lokalne samouprave. To uključuje pripremu osobne i uzajamne zaštite, materijalnih dobara te provedbu konkretnih mjera za uključivanje u zaštitu i spašavanje na području grada, općine i šire.

Humanitarne organizacije, nevladine organizacije i razna udruženja građana također sudjeluju u zaštiti i spašavanju kao dio svoje redovne djelatnosti. Hrvatska gorska služba spašavanja (HGSS) se organizira i priprema kroz svoje svakodnevne aktivnosti kako bi bila spremna za izvanredne situacije. Visokoškolske i znanstvene ustanove mogu pružiti svoje usluge i kapacitete za razne analize koje su od izuzetnog značaja za preventivne aktivnosti u sprječavanju teških posljedica za ugroženo i evakuirano stanovništvo, poput analiza kvalitete vode, zraka, hrane te sprečavanja i suzbijanja bolesti kod ljudi i životinja.

U slučaju kritičnih situacija, građani kao pojedinci, tvrtke i ostali sudionici su dužni, prema odlukama Stožera za zaštitu i spašavanje, staviti sva svoja materijalna dobra i resurse na raspolaganje društvu. Ovo je potrebno radi bržeg i efikasnijeg provođenja aktivnosti zaštite i spašavanja građana prema prioritetima u takvim kritičnim situacijama.

6. SUDJELOVANJE GRAĐANA

Svaki građanin mora odgovoriti na poziv nadležnog organa civilne zaštite i pružiti sve relevantne podatke o sebi i članovima svoje obitelji. Procjenu zdravstvene sposobnosti građana za sudjelovanje u postrojbama civilne zaštite provodi nadležna zdravstvena ustanova.

Posebni propisi reguliraju služenje u civilnoj zaštiti u vezi s dobi, trudnoćom, samohranim roditeljima i drugim kategorijama građana.

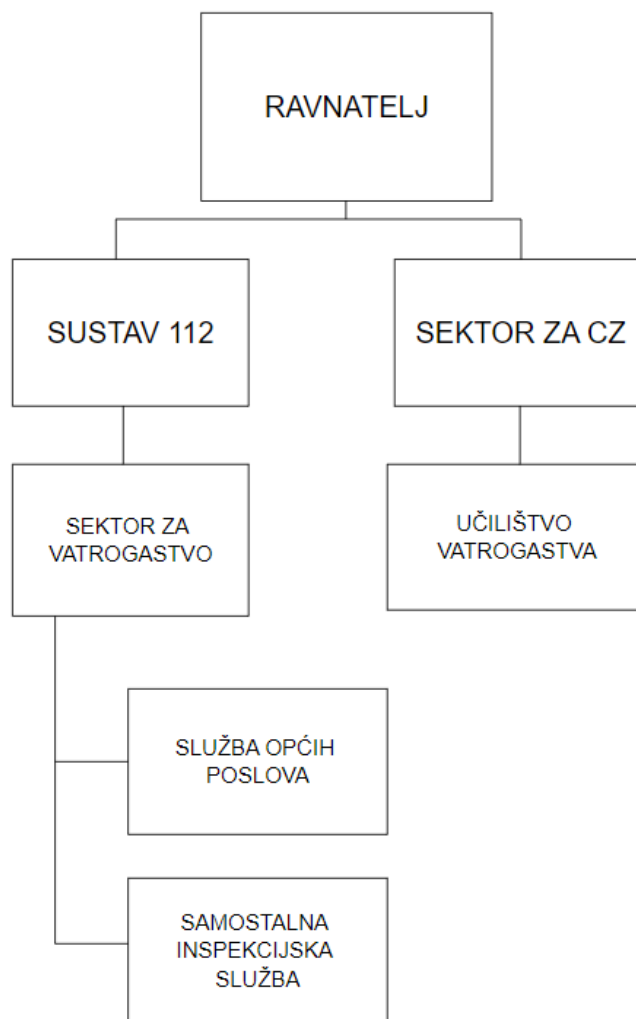
Državna uprava za zaštitu i spašavanje je samostalna stručna i upravna organizacija s odgovornošću za pripremu, planiranje i upravljanje operativnim snagama sustava zaštite i spašavanja. Također koordinira djelovanje svih sudionika u zaštiti i spašavanju.

Svaka osoba koja primijeti prijetnju nesreći, velikoj nesreći ili katastrofi dužna je odmah obavijestiti Centar 112 ili drugo nadležno tijelo putem najprikladnijeg i najbržeg načina prijenosa informacija.

Sustav zaštite i spašavanja je definiran kao priprema i sudjelovanje sudionika u reagiranju na katastrofe i veće nesreće. Uključuje ustrojavanje, pripremu i sudjelovanje operativnih snaga zaštite i spašavanja u prevenciji, pripravnosti, reagiranju na katastrofe te otklanjanju uzroka i posljedica katastrofa. U sustav zaštite i spašavanja su uključeni državni organi, organi lokalne samouprave, tvrtke, zavodi, instituti, nevladine organizacije, službe i organizacije koje se prirodno uključuju, kao i građani. Sve aktivnosti sustava zaštite i spašavanja temelje se na Strategiji zaštite i spašavanja.

Temeljne zadaće sustava zaštite i spašavanja su sljedeće:

- prosudba mogućih ugrožavanja i posljedica
- planiranje i pripravnost za reagiranje
- organiziranje, opremanje i osposobljavanje svih snaga za zaštitu i spašavanje
- reagiranje u zaštiti i spašavanju u slučaju katastrofa i većih nesreća
- poduzimanje potrebnih aktivnosti i mjera za otklanjanje posljedica radi žurne normalizacije života na području na kojem je događaj nastao
- koordinacija u vezi izrade i primjene Nacionalne strategije za zaštitu i spašavanje
- u slučaju potrebe traženje pomoći od susjednih država i međunarodnih snaga
- ostali poslovi i zadaci vezani za sustav zaštite i spašavanja. (Shema 6) [2]

Shema 6. Podjela rada DUZS-a

U sustavu DUZS-a djeluje:

- 20 područnih ureda za zaštitu i spašavanje
- Županijski centri 112
- Odjel za preventive, planiranje i nadzor, Osijek, Rijeka, Zagreb, Split
- Državne intervencijske postrojbe, Dubrovnik, Split, Šibenik i Zadar. (Slika 2) [2]

Slika 2. Raspored područnih ureda DUZS, odjela za zaštitu i spašavanje i državnih i intervencijskih postrojbi [2]

Prema europskom iskustvu u sustavu zaštite i spašavanja, Državna uprava za zaštitu i spašavanje je podijeljena na nekoliko službi prema području rada i odgovornosti:

1. Državni informacijski i komunikacijski sustav zaštite i spašavanja (112)
2. Sektor za civilnu zaštitu
3. Sektor za vatrogastvo
4. Učilište vatrogastva zaštite i spašavanja
5. Sektor općih poslova [2]

6.1. Državni informacijski i komunikacijski sustav zaštite i spašavanja

Služba za sustav 112 je preustrojena iz prethodnih centara za obavješćivanje. Njena glavna zadaća je osigurati visoku operativnu spremnost svih elemenata zaštite i spašavanja. Kroz 24-satna dežurstva županijskih komunikacijskih centara, prikuplja i obrađuje informacije, obavijesti i podatke. Služba obavještava građane, pravne osobe, spasilačke službe, djelatnike civilne zaštite i druge nadležne rukovoditelje o otkrivenim opasnostima i njihovim posljedicama te ih po potrebi uzbunjuje. Također vodi evidenciju o stanju, događajima, opasnostima, nesrećama i katastrofama te priprema sustav javnog uzbunjivanja u Republici Hrvatskoj.

Državni informacijski i komunikacijski sustav zaštite i spašavanja uključuje sljedeće odjele:

- Odjel za sustav uzbunjivanja i obavješćivanja
- Odjel za propise, nadzor i razvoj kompenzacija sustava za zaštitu i spašavanje. [2]

6.2. Sektor za civilnu zaštitu

U sjedištu Državne uprave za zaštitu i spašavanje postoje dvije službe unutar sektora za civilnu zaštitu:

1. Služba za operativne poslove i analitiku
2. Služba za preventivu, planiranje i nadzor. [2]

6.2.1. Služba za preventivu, planiranje i analitiku

Služba za preventivu, planiranje i analitiku ima sljedeće odgovornosti i zadatke: izrada prijedloga propisa, planova i drugih dokumenata u području civilne zaštite; izrada Procjene ugroženosti i Plana zaštite i spašavanja za Republiku Hrvatsku i metodologije za njihovu izradu; usklađivanje propisa civilne zaštite s propisima o sprečavanju velikih nesreća; koordinacija usklađivanja posebnih državnih planova s Planom zaštite i spašavanja; sudjelovanje u vježbama civilne zaštite; praćenje stanja i procesa te inicijative za promjene u organizaciji civilne zaštite prema standardima EU; usklađivanje preventivnih mjera za smanjenje rizika od velikih nesreća i katastrofa; suradnja s relevantnim tijelima, pravnim

osobama, udrugama, jedinicama lokalne samouprave, spasilačkim službama i građanima; sudjelovanje u izradi prijedloga zakonskih propisa i praćenje njihove provedbe; priprema izvješća, stručnih materijala te planova razvoja civilne zaštite i sustava zaštite i spašavanja.

Služba za preventivu, planiranje i analitiku ima sljedeće zadatke: sudjeluje u operativnim zadaćama zaštite i spašavanja u velikim nesrećama i katastrofama, pružajući podršku Stožeru zaštite i spašavanja Republike Hrvatske; usklađuje propise civilne zaštite s drugim propisima o sprječavanju velikih nesreća i zaštiti okoliša; izdaje upute i ocjenjuje planske dokumente jedinica lokalne samouprave; priprema koncept sustava zaštite i spašavanja; izrađuje operativne upute i postupke za postupanje u nesrećama; sudjeluje u obuci i osposobljavanju; prati i analizira stanje u sustavima civilne zaštite; analizira organizacijsku spremnost snaga civilne zaštite i predlaže poboljšanja; prikuplja podatke za izradu procjena ugroženosti i planova zaštite i spašavanja; pruža stručnu pomoć područnim uredima; sudjeluje u međunarodnoj suradnji u području zaštite i spašavanja.

6.2.2. Služba za operativu, opremanje i razvoj

Služba za operativu, opremanje i razvoj ima sljedeće zadatke: planiranje organiziranja i opremanja operativnih snaga civilne zaštite, razvoj njihovih sposobnosti, usklađivanje operativnog djelovanja s drugim snagama zaštite i spašavanja, praćenje noviteta i razvoja u području civilne zaštite, prikupljanje podataka i vođenje evidencija, nadzor nad provedbom poslova spremnosti sustava civilne zaštite, razmatranje međunarodne pomoći, osiguravanje rada Zapovjedništva civilne zaštite i sudjelovanje u međunarodnim aktivnostima zaštite i spašavanja. U Službi za operativu, opremanje i razvoj organiziraju se dva odjela: odjel za operativne poslove i odjel za opremanje i razvoj.

6.2.3. Odjel za operativne poslove

Odjel za operativne poslove obavlja upravno-organizacijske i operativne zadatke usmjerenje prema razvoju i postizanju operativnih sposobnosti civilne zaštite. Sudjeluje u pripremi propisa, predlaže ustroj i osposobljavanje snaga civilne zaštite te upravlja operativnim snagama na svim razinama. Koordinira sudjelovanje snaga civilne zaštite s drugim operativnim snagama u akcijama zaštite i spašavanja. Organizira mobilizaciju i

angažiranje postrojbi Civilne zaštite te pružanje humanitarne pomoći. Koordinira evakuaciju, smještaj i brigu o ugroženima i nastradalima. Također, koordinira djelovanje snaga civilne zaštite s drugim operativnim snagama te predlaže mjere za poboljšanje stanja spremnosti. Prati i analizira stanje i promjene u sustavima civilne zaštite i zaštite i spašavanja.

6.2.4. Odjel za opremanje i razvoj

Odjel za opremanje i razvoj je odgovoran za izradu prijedloga razvojnih planova, financijskih planova i planova nabave materijalnih sredstava civilne zaštite, posebno opremanja državnih intervjencijskih postrojbi. Sudjeluje u definiranju tehničkih normativa i planiranju opreme za postrojbe civilne zaštite. Također, vodi evidenciju postrojbi, osoblja i materijalnih sredstava te analizira postojeće resurse i predlaže planove opremanja. Prati razvojne novitete u području civilne zaštite te predlaže nove programe, projekte i tehnološka rješenja. U slučaju potrebe, surađuje s Ministarstvom obrane i Ministarstvom unutarnjih poslova.

6.3. Sektor za vatrogastvo

Sektor za vatrogastvo prati organiziranost i operativnu spremnost vatrogastva te poduzima mjere za poboljšanje njihove strukture i učinkovitosti. Njime rukovodi glavni vatrogasni zapovjednik kao pomoćnik ravnatelja. Sektor izravno upravlja državnim intervjencijskim postrojbama te koordinira operativno djelovanje svih sudionika u gašenju požara i drugim vatrogasnim intervencijama. U suradnji s Ministarstvom unutarnjih poslova, priprema programe aktivnosti za posebne mjere zaštite od požara u interesu Republike Hrvatske, te surađuje s MORH-om i Hrvatskom vatrogasnom zajednicom. Unutar sektora djeluje Vatrogasno operativno središte koje nadzire i upravlja gašenjem požara u kojima se koriste snage iz više županija i protupožarnih zračnih snaga. Zakon o vatrogastvu regulira sastav i djelovanje vatrogastva na razini gradova, općina te lokalne i područne samouprave.

Vatrogasne postrojbe su:

- profesionalna javna vatrogasna postrojba
- dobrovoljna vatrogasna društva

- profesionalna vatrogasna postrojba u gospodarstvu
- dobrovoljna vatrogasna društva u gospodarstvu
- državna intervencijska postrojba (postrojba za brzo djelovanje). [2]

U Republici Hrvatskoj postoje 62 profesionalne vatrogasne postrojbe s ukupno 2.250 zaposlenih vatrogasaca. Također, prema Hrvatskoj vatrogasnoj zajednici, aktivno je 1.790 dobrovoljnih vatrogasnih društava s impresivnih 58.800 dobrovoljnih vatrogasaca.

6.4. Učilište vatrogastva, zaštite i spašavanja

Učilište ima odgovornost za planiranje, pripremu, provedbu i nadzor obrazovanja, osposobljavanja i usavršavanja profesionalnih vatrogasaca, kao i organiziranih snaga zaštite i spašavanja, uključujući stožere, zapovjedništva, zapovjednike postrojbi, voditelje skloništa i povjerenike civilne zaštite. Učilište također pruža obuku državnim službenicima i namještenicima jedinica lokalne i područne samouprave koji se bave spašavanjem kao redovitom djelatnošću.

Ustrojbene jedinice učilišta su: vatrogasna škola, centar za obuku i specijalističko usavršavanje te centar za razvoj i ispitivanje tehnike.

6.5. Sektor općih poslova

Sektor obuhvaća pravne, kadrovske, financijske i opće poslove. Njihov rad usmjeren je na pripremu i izradu prijedloga zakona i propisa, vođenje evidencija o nekretninama, pripremu i izradu ugovora te poslove vezane uz radne odnose u zdravstvenom i mirovinskom osiguranju.

U Sektoru općih poslova ustrojeni su:

- služba za pravne i opće poslove
- služba za razvoj i upravljanje ljudskim potencijalima
- služba za financijske poslove
- služba za nabavu i materijalne poslove. [2]

7. OPERATIVNE SNAGE ZAŠTITE I SPAŠAVANJA

Operativne snage zaštite i spašavanja čine profesionalne snage koje su brzo i odmah spremne za akciju. Uključuju i postrojbe dobrovoljnog vatrogastva i postrojbe civilne zaštite koje se aktiviraju prema nalogu gradonačelnika, načelnika općine, župana ili ravnatelja Državne uprave. Nakon mobilizacije, te postrojbe su dužne biti spremne za djelovanje u roku od 6 do 24 sata.

Operativne snage sustava zaštite i spašavanja sastoje se od:

- službe i postrojbe pravnih osoba i središnjih tijela državne uprave koje se zaštitom i spašavanjem bave u svojoj redovnoj djelatnosti
- vatrogasne postrojbe i zapovjedništva
- službe i postrojbe Državne uprave za zaštitu i spašavanje
- zapovjedništva zaštite i spašavanja
- službe, zapovjedništva i postrojbe civilne zaštite. [2]

Postrojbe državne Uprave za zaštitu i spašavanje su specijalističke postrojbe civilne zaštite, državne intervencijske postrojbe, pričuvne motrilačke postaje i postrojbe za uzbunjivanje.

8. ZAPOVIJEDANJE I KOORDINIRANJE U ZAŠTITI I SPAŠAVANJU

Uprava za zaštitu i spašavanje ima zapovjednu ulogu nad operativnim snagama na razini Republike Hrvatske. Na lokalnoj i regionalnoj razini, zapovjedništva zaštite i spašavanja jedinica lokalne i područne samouprave preuzimaju rukovodstvo i zapovijedanje. Članovi zapovjedništva zaštite i spašavanja jedinica lokalne samouprave imenovani su od strane općinskih načelnika ili gradonačelnika. Članovi jedinica područne samouprave imenovani su od strane župana, dok članove zapovjedništva Državnog upravnog sustava za zaštitu i spašavanje (DUSZ) imenuje Vlada Republike Hrvatske na prijedlog ravnatelja Uprave. Dijelovi sustava zaštite i spašavanja aktiviraju se na zahtjev općinskih načelnika, gradonačelnika, župana ili na temelju Odluke ravnatelja Uprave u slučajevima neposredne prijetnje od katastrofe ili velike nesreće.

9. ZAKLJUČAK

Civilna zaštita u Republici Hrvatskoj je iznimno važan segment sustava zaštite i sigurnosti građana te odgovor na različite prirodne i tehničko-tehnološke opasnosti. U proteklom vremenskom razdoblju civilna zaštita u RH ostvarila je značajan napredak u poboljšanju kapaciteta, koordinaciji djelovanja i podizanju svijesti građana o sigurnosti.

Tijekom proteklih godina Republika Hrvatska se suočila s raznim izazovima u području civilne zaštite uključujući Domovinski rat kao i prirodne katastrofe poput potresa, poplava, požara i oluja. Kroz ove izazove, civilna zaštita je pokazala visoku razinu spremnosti i brz odgovor u pružanju pomoći građanima ugroženim tim događajima. Također je uspostavljen sustav upozoravanja i obavještavanja građana, koji je od ključne važnosti za pravovremeno informiranje i djelovanje.

Važno je istaknuti i suradnju civilne zaštite s ostalim institucijama, poput vatrogasnih postrojbi, hitnih službi, lokalnih samouprava i volontera, što je omogućilo efikasno i koordinirano djelovanje u slučajevima kriznih situacija.

Unatoč postignutim rezultatima, postoje i daljnji izazovi s kojima se civilna zaštita mora suočiti. Nastavak ulaganja u infrastrukturu, opremu i obuku osoblja ključan je za daljnje jačanje kapaciteta civilne zaštite. Također je potrebno nastaviti podizanje svijesti građana o njihovoj ulozi i odgovornosti u zaštiti vlastite sigurnosti.

Civilna zaštita u Republici Hrvatskoj ostvarila je značajan napredak u zaštiti građana i reagiranju na krizne situacije. Sustav civilne zaštite kontinuirano se razvija i prilagođava novim izazovima, s ciljem pružanja sigurnog i zaštićenog okruženja za sve građane Republike Hrvatske.

10. LITERATURA

- [1] mag. oec. Zoran Vučinić: skripta iz kolegija Civilna zaštita
- [2] prof. dr. sc. Jovan Vučinić – Zoran Vučinić, mag. oec.: Civilna Zaštita, Karlovac, 2013.
- [3] Mr. sc. Ivan Toth: Civilna zaštita u Domovinskom ratu, Zagreb, 2001.
- [4] NN 32/1972.
- [5] NN 15/1976.
- [6] NN 27/1984.
- [7] NN 76/1984.
- [8] Republički šab CZ, RSNO 31.12.1987.
- [9] NN 004/1991.
- [10] NN 49/1991.
- [11] NN 31/1995.
- [12] NN 174/2004
- [13] NN 20/2005.
- [14] NN 174/2004, 79/2007, 38/2009 i 127/2010.
- [15] NN 38/2008.
- [16] NN 24/2008.

11. POPIS SLIKA, SHEMA I TABLICA

Slika 1: Međunarodni znak civilne zaštite [2].....	3
Slika 2. Raspored područnih ureda DUZS, odjela za zaštitu i spašavanje i državnih i intervencijskih postrojbi [2].....	34
Schema 1: Sastavnice sustava narodne (civilne) zaštite NDH prema Zakonskoj odredbi iz 1941. godine o osnivanju narodne zaštite [3].....	6
Schema 2: Sustav civilne zaštite u Hrvatskoj prema zakonu o općenarodnoj obrani iz 1977. [3].....	8
Schema 3: Sastavnice sustava civilne zaštite prema zakonu o općenarodnoj obrani iz 1984. [3].....	11
Schema 4. Osnovne sastavnice sustava civilne zaštite 1994. g. - 2005. g. [2].....	17
Schema 5: Civilna zaštita u sklopu MUP-a RH [2].....	19
Schema 6. Podjela rada DUZS-a.....	33
Tablica 1. Obuka stanovništva za samozaštitu, osobnu i uzajamnu zaštitu 31.12.1987. [3].....	12

12. KRATICE

1. NDH – Nezavisna Država Hrvatska.....	5
2. PAZ – protuavionska zaštita.....	7
3. SFRJ – Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija.....	7
4. SR – Socijalistička Republika.....	7
5. OJOU – služba motrenja i obavješćivanja.....	7
6. SRH – Socijalistička Republika Hrvatska.....	10
7. MUP – Ministarstvo unutarnjih poslova.....	14
8. ZNG – Zbor narodne garde.....	14
9. RH – Republika Hrvatska.....	19
10. EU – Europska unija.....	19
11. UN – Ujedinjeni narodi.....	20
12. NATO – Sjevernoatlantski savez.....	20
13. ZiS – zaštita i sigurnost.....	20
14. CZ – civilna zaštita.....	25
15. ZIRS – Zavod za istraživanje i razvoj sigurnosti.....	26
16. DUZS – Državna uprava za zaštitu i spašavanje.....	33